Din Öğretimi Genel Müdürlüğü

Anadolu İmam Hatip Lisesi

10

PEYGAMBERİMİZ'DEN HAYAT ÖLÇÜLERİ

Kırk Hadis

ETKİNLİKLERİ/YARIŞMALARI

Danışman
Nazif YILMAZ

Yayın Koordinatörü
Mehmet Nezir GÜL

Yayına Hazırlayanlar
Hasan ÖZARSLAN
Lokman AK
Mehmet Murat KARAKAYA
Ali Kemal ACAR
Mustafa YILDIZ
Hale KARABULUT
Ahmet POLAT
Sevde HIZLI

Tasarım ve Uygulama
Faize KOPAN
Mustafa YILDIZ
Hanife KOYUTÜRK
Öznur ÖZDEMİR

Din Öğretimi Genel Müdürlüğü

ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ

10

PEYGAMBERİMİZ'DEN HAYAT ÖLÇÜLERİ
-KIRK HADİS-

Prof. Dr. M. Yaşar KANDEMİR
Prof. Dr. İsmail Lütfi ÇAKAN
Prof. Dr. Raşit KÜÇÜK

Ankara-2016

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

«قُلْ إِنْ كُنتُمْ تُحِبُّونَ اللهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللهُ
وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ »

"(Resûlüm!) De ki: 'Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyunuz ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın.' Allah son derece bağışlayıcı ve esirgeyicidir."*

PEYGAMBER EFENDİMİZ'İN HADİS ÖĞRENEN VE ÖĞRETENLERE DUASI

عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ : سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ :

«نَضَّرَ اللهُ امْرَءًا سَمِعَ مِنَّا شَيْئاً ، فَبَلَّغَهُ كَمَا سَمِعَهُ
فَرُبَّ مُبَلَّغٍ أَوْعَى مِنْ سَامِعٍ ».

(Abdullah) İbni Mes'ûd radıyallahu anh'den rivayet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Bizden bir şey işitip, onu aynen işittiği gibi başkalarına ulaştıran kimsenin Allah yüzünü ağartsın. Kendisine bilgi ulaştırılan nice insan vardır ki, o bilgiyi, bizzat işiten kimseden daha iyi anlar ve korur."**

* Âl-i İmran suresi, 31. ayet.

** Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 1392 (Tirmizî, İlim 7. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, İlim 10; İbni Mâce, Mukaddime 18; Menâsik 76)

İÇİNDEKİLER

1. Hadis: Müslüman Her Durumda Kazançlıdır 8
2. Hadis: İmtihanlar Bağışlanma Vesilemizdir 10
3. Hadis: Şehit Olma Arzusu 12
4. Hadis: Üç Önemli Tavsiye 14
5. Hadis: Akıllı Kişi 16
6. Hadis: Allah'a Sığınmak 18
7. Hadis: Hayâ İmandandır 20
8. Hadis: Nafile İbadetlerinin Değeri 22
9. Hadis: Sadaka: Sınırsız Hayır Kaynağı 24
10. Hadis: Sünnete Bağlılık 26
11. Hadis: Bid'atlardan Sakınmak 28
12. Hadis: Müslümanların İyiliğini İstemek 30
13. Hadis: Kul Hakkını Gözetmek 32
14. Hadis: Müslüman Müslümanın Kardeşidir 34
15. Hadis: Yetimleri Gözetmek 36
16. Hadis: Üç Önemli Ahlaki Görev 38
17. Hadis: Büyüklere Saygı 40
18. Hadis: Dost Seçimi 42
19. Hadis: İmanın Tadını Almak 44
20. Hadis: Gizli Hallerin Hesabı Allah'a Aittir 46
21. Hadis: İmanın Çerçevesi 48
22. Hadis: Merhamet 50
23. Hadis: Ahiret Bizim İçin Esenlik Yurdudur 52
24. Hadis: Şükür 54
25. Hadis: Dünyaya Aşırı Gönül Vermemek 56
26. Hadis: Kendisine İmrenilecek İnsan 58
27. Hadis: Cömertlik: Cennetin Anahtarı 60
28. Hadis: Güzel Ahlak Müslümanın Süsüdür 62
29. Hadis: Sünnet ile Gündelik Hayat Arasındaki Bağ 64
30. Hadis: Yemek Duası 66
31. Hadis: Müslümanların Sorumlulukları 68
32. Hadis: Camide İbadete Devam 70
33. Hadis: Cemaat İle İbadete Devam 72
34. Hadis: Peygamberimiz'e Salavat 74
35. Hadis: Kadir Gecesi 76
36. Hadis: Alışveriş Ahlakı 78
37. Hadis: Tükenmez Sevap Kaynağı Ameller 80
38. Hadis: Hamd Allah'adır 82
39. Hadis: Secdelerle Allah'a Yaklaşmak 84
40. Hadis: Güvenilir Bir Müslüman 86

AÇIKLAMA VE TEŞEKKÜR

Peygamberimiz'den Hayat Ölçüleri: Kırk Hadis Kitapçığı, Anadolu imam hatip liseleri ve imam hatip ortaokullarında öğrenim gören öğrencilerimize İslam'ın temel kaynaklarından olan hadis ve sünnetin önemini kavratmak, hadis metinlerini okuma ve anlama yeteneği kazandırarak güncel olaylar ışığında hadisleri doğru yorumlamalarına yardımcı olmak, onlara ahlâkî değerleri kazandırmak ve bu değerlerin oluşmasında hadislerin rolünü fark ettirmek; mesleki bilgi, beceri ve yeteneklerinin gelişmesine katkı sağlayarak özgüven kazandırmak, okullarımızdaki benzer çalışmaları daha sistematik hâle getirmek ve uygulama birlikteliği sağlamak amacıyla gönüllü öğrencilerimizin katılacağı "Peygamberimiz'den Hayat Ölçüleri: Kırk Hadis Etkinlikleri ve Yarışmaları" için hazırlanmıştır.

Kitapçık, Erkam Yayınları tarafından 8 cilt olarak yayımlanmış bulunan "Riyâzü's-Sâlihîn: Peygamberimiz'den Hayat Ölçüleri" (Tercüme ve Şerh, İstanbul; 2001) isimli eserden seçilen hadisler, anlamları ve hadisten öğrendiklerimiz bölümlerinin -bazı kısaltma ve eklemeler yapılarak- alınan metinlerini içermektedir. Lütufkâr davranışlarından dolayı kıymetli müelliflere ve yayınevine çok teşekkür ederiz.

Hilye-i Şerif , (Mehmet Çebi Koleksiyonu)

1. HADİS

MÜSLÜMAN HER DURUMDA KAZANÇLIDIR

عَنْ أَبِي يَحْيَى صُهَيْبِ بْنِ سِنَانٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :

«عَجَبًا لِأَمْرِ الْمُؤْمِنِ إِنَّ أَمْرَهُ كُلَّهُ لَهُ خَيْرٌ ، وَلَيْسَ ذَالِكَ لِأَحَدٍ إِلَّا لِلْمُؤْمِنِ: إِنْ أَصَابَتْهُ سَرَّاءُ شَكَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ ، وَإِنْ أَصَابَتْهُ ضَرَّاءُ صَبَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ »

Hadisin Türkçesi

Ebû Yahyâ Suheyb İbni Sinân radıyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Müminin durumu gıpta ve hayranlığa değer. Çünkü her hâli kendisi için bir hayır sebebidir. Böylesi bir özellik sadece müminde vardır: Sevinecek olsa, şükreder; bu onun için hayır olur. Başına bir belâ gelecek olsa, sabreder; bu da onun için hayır olur."[1]

Açıklamalar

Bu hadîs-i şerifte sevgili Peygamber Efendimiz, müminin imrenilecek durumuna, onun herhalde hayır üzere ve mutlu olduğuna dikkat çekmekte, dolayısıyla Müslümanları sabır ve şükre davet etmektedir.

Hayat sevinç-üzüntü şeridi halinde devam edip gider. Sevinç vesileleriyle karşılaşınca şımarmak, üzüntü sebepleriyle yüz yüze gelince ölçüsüz

1 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 28 (Müslim, Zühd 64)

Açıklamalar

şekilde üzülmek, müminin iradesini, aşırılıktan uzak orta halli yaşayışını etkileyip onu büyük yanlışlara sürükleyebilir. İşte bu tehlikeli ortamdan mümin, nimete kavuşunca şükretmek, sıkıntıya düşünce sabır göstermekle kurtulur.

Hadisimiz, olgun Müslümanın öteki insanlardan farklı olan bu özelliğine işaret etmekte, inananlara hayat mücadelesinde güçlü ve mutlu olmanın en doğru yolunu göstermektedir.

İnsanların olaylar karşısında gösterdikleri tepkiler değişiktir. Çok büyük sevinç anlarını önemsemeyen kişilerin yanında, her türlü kaygıdan uzak, olmadık aşırılıklara düşenler de görülmektedir. Büyük sıkıntıları büyük bir metanetle karşılayanlar olduğu gibi, çok küçük sıkıntıları bile dayanılması imkânsız felâketmiş gibi büyütüp feryat figan edenler, hatta işi daha da ileri götürüp - Allah korusun - kendi canına kıyanlar, intihara kalkışanlar da bulunmaktadır.

Unutulmamalıdır ki şükür şımarıklığa, aşırılığa, dolayısıyla nimetin yitip gitmesine engel olma iradesidir. Sabır, belâyı daha başka belâlara sebep kılmama, günahı günahlara gerekçe yapmama disiplinidir. Hadisimiz, bu irade ve disiplinin sadece olgun mümine has olduğunu haber vermekte, imanın, tepkilerimize olan etkisini gözler önüne sermektedir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İman sahibi insanlar, zaman zaman bela ve musibetlerle imtihan edilir.
2. Sabır, belayı nimete dönüştürür.
3. Nimete şükür, nimetin arttırılmasına sebep olduğu gibi, belaya sabır da onun hayra dönüşmesine vesile olur.
4. Şükür ve sabır, bütün hayatı hayır üzere geçirme imkânıdır. Bunu da Allah Teâlâ müminlere ihsan buyurmuştur.

2. HADİS

İMTİHANLARIMIZ BAĞIŞLANMA VESİLEMİZDİR

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ وَأَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«مَا يُصِيبُ الْمُسْلِمَ مِنْ نَصَبٍ، وَلَا وَصَبٍ، وَلَا هَمٍّ وَلَا حَزَنٍ، وَلَا أَذًى، وَلَا غَمٍّ، حَتَّى الشَّوْكَةُ يُشَاكُهَا إِلَّا كَفَّرَ اللهُ بِهَا مِنْ خَطَايَاهُ »

Hadisin Türkçesi

Ebû Saîd ve Ebû Hüreyre radıyallahu anhümâdan rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Yorgunluk, sürekli hastalık, tasa, keder, sıkıntı ve gamdan, ayağına batan dikene varıncaya kadar Müslümanın başına gelen her şeyi, Allah, onun hatalarını bağışlamaya vesile kılar."[2]

Açıklamalar

Hadisimiz, geçici olsun sürekli olsun, fizikî olsun ruhi olsun, geleceğe yönelik olsun, geçmişe ait olsun, gam-keder, yorgunluk-hastalık gibi Müslümanı üzen, zorlayan her çeşit sıkıntı sebebinin, hatta ayağa batan bir dikenin bile, hatalarına kefaret olacağını bildirmektedir. Bu da başa gelen

2 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 38 (Buhârî, Merdâ1, 3; Müslim, Birr 49)

Açıklamalar

her belânın, mutlaka ceza anlamı taşımadığını göstermektedir. Önemli olan, başa gelene sabredebilmektir.

Sıkıntılarının, günahlarına kefaret olduğunu bilen Müslümanın dayanma gücü artacak, morali düzelecektir. Hadîs-i şerîf, hastalıkların ve Müslümanı üzen her şeyin kişiyi günahlarından temizlediğine delildir.

İnsan, hem eza çekmek hem de onun sevabından mahrum kalmak gibi bir durumu yaşamamalı, başa gelene sabretmelidir. Unutulmamalıdır ki "Asıl belâya uğrayan, sevaptan mahrum kalandır."

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Belâ ve musibetler her zaman ceza değildir. Bazen da rahmettir.
2. Sabreden mümin için sıkıntıları, günahlarına kefaret olur. Bu da bir nimettir.

3. HADİS

ŞEHİT OLMA ARZUSU

عَنْ أَبِي ثَابِتٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
« مَنْ سَأَلَ اللهَ تَعَالَى الشَّهَادَةَ بِصِدْقٍ بَلَّغَهُ اللهُ مَنَازِلَ الشُّهَدَاءِ،
وَإِنْ مَاتَ عَلَى فِرَاشِهِ».

Hadisin Türkçesi

Ebû Sabit radıyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Bütün kalbiyle şehit olmayı isteyen kişiyi Allah, yatağında ölse bile, şehitler mertebesine ulaştırır."[3]

Açıklamalar

Sıdk, sadece söz ve davranışlarda doğruluk değildir. Kalbin samimiyeti de doğruluk anlamındadır.

Allah'tan bir şey dilerken samimi olmak gerekir. Hadisimiz böylesine samimi bir dilekte bulunanların yataklarında ölseler bile, sırf bu isteklerin-

3 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 58 (Müslim, İmâre 157. Ayrıca bk. İbni Mâce, Cihâd 15)

Açıklamalar

deki içtenlikleri sebebiyle Allah Teâlâ'nın onları şehit sayacağını, onlara şehit sevabı vereceğini açıkça belirtmektedir. Bu demektir ki dürüst bir niyet ve dilek kişiyi, fiilen olmasa bile hükmen isteklerine kavuşturur.

Dinimizde ölümü temenni etmek yasaktır. Ancak şehit olmayı temenni etmek, güzel görülmüştür. Hayır olan şeyleri istemek güzeldir.

Bu hadisin, ömrü savaş meydanlarında geçmiş bir sahabe olan Sehl tarafından rivayet edilmiş olması, ayrıca dikkat çekmektedir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Bir şeyi gönülden arzu etmek, hükmen de olsa ona kavuşmak için bir yoldur.
2. Şehitlik, her Müslümanın ulaşmak istemesi gereken fevkalâde büyük ve şerefli bir rütbedir. Çünkü şehitler, cennette peygamberler ve sıddîklarla (özü sözü doğru olanlar) beraberdirler.
3. Şehit olmayı temenni etmek güzel görülmüştür.

4. HADİS

ÜÇ ÖNEMLİ TAVSİYE

عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ ، عَنْ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«اِتَّقِ اللهَ حَيْثُمَا كُنْتَ وَأَتْبِعِ السَّيِّئَةَ الْحَسَنَةَ تَمْحُهَا، وَخَالِقِ النَّاسَ بِخُلُقٍ حَسَنٍ»

Hadisin Türkçesi

Ebû Zer ve Muâz İbni Cebel radıyallahu anhümâdan rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur:

"Nerede ve nasıl olursan ol, Allah'tan kork. Kötülük işlersen, hemen arkasından iyilik yap ki o kötülüğü silip süpürsün. İnsanlarla güzel geçin!"[4]

Açıklamalar

Takva, Allah'ın emirlerini yerine getirmek, yasaklarından kaçınmakla gerçekleşen ve dinin temeli olan bir ilkedir. Buna Allah saygısı, Allah korkusu da denir. Takva çeşitli derecelere ayrılmaktadır. En alt tabakası, şirkten uzak kalmak, en üst derecesi ise, Allah'tan başka her şeyden (masivâ)

4 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 62 (Tirmizî, Birr 55)

Açıklamalar

yüz çevirmektir. Takvanın birbirlerinden farklı dereceleri bulunmaktadır. Ancak onun tabiî sonucu ilahi murakabe altında olduğu bilinci ile hareket etmekten ibarettir. Takva, yalnızlıkta, toplum içinde, belâ ve musibet anında, bolluk ve refahta yokluk ve darlıkta, hâsılı her durumda Allah'a karşı saygılı olmak, sürekli uyanık, dikkatli ve şuurlu bulunmaktır.

İnsanlık gereği işlenecek günahların peşinden iyilik yapmak, o hata ve günahın sonuçlarını ve hatta bizzat günahın kendisini ortadan kaldırmak gerekmektedir. Zira Allah Teâlâ; iyiliklerin kötülükleri giderdiğini [bk. Hûd suresi (11) 114] ve hatta iyiliklere tebdil ettiğini [bk. Furkân suresi (25), 70] haber vermiştir. Bu da bilinçli kulluğun olumlu bir başka neticesidir. İyiliğin hatayı iyiliğe dönüştürmesi veya hiç değilse, kötülüğün sonuçlarının ortadan kaldırılması, hiç hata işlememenin mümkün olmadığı dünyamızda, kötülüklere karşı müsamahasız olmayı öngörmek ve öğütlemek demektir. Günahların ve kötülüklerin tortularını, işlenen iyiliklerle arındırmak gerçekten çok büyük bir imkân ve şanstır.

İnsanlarla güzel geçinmek, ahlaki olgunluğun ve murakabe şuurunun günlük hayattaki ve beşerî ilişkilerdeki sonucu olmaktadır. Bu uygulamanın ölçüsü de Peygamber Efendimiz tarafından, başkalarının kendisine yapmasını istemediğini onlara yapmamak şeklinde belirtilmiştir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İyilikler kötülükleri ya büsbütün ortadan kaldırmak ya da iyiliğe dönüştürmek suretiyle yok eder.
2. Güler yüz göstermek; başkasına zarar vermemek, iyiliklerin yaygınlaşmasına gayret etmek, kendisine yapılmasını istemediğini başkalarına yapmamak ve insanlarla güzel geçinmek demektir.
3. Takva (Allah'a karşı saygılı olmak), Müslümanı her türlü kötülüklerden koruyacak üstün bir meziyettir.
4. Her yer ve şartta Allah'a karşı saygılı olmak, murakabe şuurunun göstergesidir.

5. HADİS

AKILLI KİŞİ

عَنْ أَبِي يَعْلَى شَدَّادِ بْنِ أَوْسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

«اَلْكَيِّسُ مَنْ دَانَ نَفْسَهُ ، وَعَمِلَ لِمَا بَعْدَ الْمَوْتِ، وَالْعَاجِزُ مَنْ أَتْبَعَ نَفْسَهُ هَوَاهَا ، وَتَمَنَّى عَلَى اللهِ الْأَمَانِيَّ »

Hadisin Türkçesi

Ebû Ya'lâ Şeddâd İbni Evs radıyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Akıllı kişi, nefsine hâkim olan ve ölüm sonrası için çalışandır. Aciz kişi de, nefsini duygularına tâbi kılan ve Allah'tan dileklerde bulunup durandır (bunu yeterli gören)."[5]

Açıklamalar

Sonlu bir dünyada sorumlu ve belli bir ömre sahip olan insanoğlu, dünyayı ve sonrasını değerlendirirken bazı güç odaklarının tesiri altında kalmıştır. Bunlar iman, dünya, nefis, öteki insanlar ve şeytandır.

"Nefse hâkimiyet" ve "ölüm sonrası için gayret" şeklinde belirlenmiş olan akıllılık göstergeleri, büyük ölçüde kâmil, yani etkili bir iman ile alakalıdır. "Nefse hâ-

5 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 67 (Tirmizî, Kıyâmet 25. Ayrıca bk. İbni Mace, Zühd 31)

Açıklamalar

kimiyet", aklı hayata egemen kılmak demektir. "Ahiret" ise, akıllılıkta dikkate alınacak çok önemli ve temelli bir unsurdur. Davranışlarını ahiretteki sonuçlarını dikkate alarak ayarlamak gerçek anlamda "akıllı kişi"lerin tavrıdır. "Herkes yarın için önceden neler gönderdiğine dikkat etsin." [Haşr suresi (59), 18] ayeti, "ölüm sonrası için denetimli çalışan"ların ne kadar isabetli ve akıllı işler yaptıklarını belgelemektedir. Nitekim İmam Tirmizî, "nefsine hâkim olan"ların, "kıyamette hesaba çekilmeden önce öz nefsini hesaba çeken kişi" demek olduğuna işaret etmektedir. Sonra da bunu desteklemek üzere iki görüş nakletmektedir.

Hz. Ömer: "Hesaba çekilmeden önce kendinizi hesaba çekin. Büyük duruşma için hazırlık yapın. Ahiretteki hesap, ancak dünyada nefsini hesaba çekmiş olanlar için hafif ve kolay olacaktır." demiştir.

Sevgili Peygamberimiz bir başka hadîs-i şerîflerinde:

"İşlerin asıl değeri sonuçlarına göre ölçülür" (Buhârî, Kader 5; Rikâk 33; Tirmizî, Kader 4.) buyurmuştur. İnsanın akıllısı ve hası da ahirette belli olur. Orada, hayatının hesabını yüz akıyla verebilen kişi, dünyayı iyi yönleriyle ahirete taşımayı başarmış demektir. Hadisimizdeki "akıllı kişi" tarifine uymuştur. Başkalarının onun hakkında şöyle veya böyle konuşmalarının hiçbir kıymeti yoktur.

Acizliğin alâmeti olarak hadiste "nefsini hevâ (arzu) ve heveslerine tâbi kılmak" sonra da "Allah'tan dileklerde bulunmak" sayılmıştır. His ve hevesleri peşinde ömür tüketen insanlar, zaman zaman kapıldıkları hesap verme kaygısı sonucu boş ümitlere ve temennilere kucak açarlar. Kuruntulara kapılırlar. Tabiî bunlar neticeyi değiştirmez. Nefsine uymuş kişilerin belki de tek çareleri kuruntularıyla avunmaktır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Akıllılık ve ileri görüşlülük, davranışlardan belli olur.
2. Akıllı-akılsız tespiti ve tarifi, dünya ve ahireti algılama ve değerlendirme, dünyada iken ahirete hazırlanma durumuna göre yapılır. İddialara veya temennilere göre değil.
3. Allah Teâlâ'nın "gazabını aşkın rahmeti"nden yararlanabilmek için, iman ve İslam çerçevesinde kendine düşeni yapma gayreti içinde bulunmak gerekir. Zira, "Allah'ın rahmeti, iyilik edenlere yakındır." [Â'raf suresi (7), 56].
4. Nefsi her zaman denetleyip hesaba çekmek gerekir.
5. Allah amellere sevap verir, amelsiz kuru temennilere değil.

6. HADİS

ALLAH'A SIĞINMAK

عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ:
«اَللّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْهُدَى وَالتُّقَى وَالْعَفَافَ وَالْغِنَى »

Hadisin Türkçesi

İbni Mes'ud radıyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre Nebi sallallahu aleyhi ve sellem şöyle dua ederdi:

"Allah'ım! Senden hidayet, takva, iffet ve gönül zenginliği isterim."[6]

Açıklamalar

Sevgili Peygamberimiz, Allah Teâlâ'dan istenecek konuları ortaya koymuş, biz ümmetini bu konuda da eğitmiştir. Yapacağımız duaları, bu hadisler arasından seçip ezberlemek en isabetli hareket tarzıdır. Hz. Peygamber'den nakledilen dualar, dileklerimizde Peygamber Efendimiz'le bir

6 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 72 (Müslim, Zikir 72. Ayrıca bk. Tirmizî, Daavât 72; İbni Mâce, Dua 2)

Açıklamalar

arada olmamızı sağlayacaktır. Bu birliktelik çok muhtemeldir ki "kabul olunmakta" da beraberliği getirecektir.

Hidayet rehberi olarak gönderilmiş bulunan Peygamber aleyhisselamın Allah Teâlâ'dan "hidayet (doğruluk)" dilemesi, her şeyden önce hidayetin önemini ortaya koymaktadır. Doğru yoldan sapma tehlikesi bulunmayan Hz. Peygamber, Allah'tan hidayet dilerse, daima dalâlete düşme tehlikesiyle baş başa yaşayan Müslümanların daha fazla hidayet dilemeleri gerekir. Nitekim Fâtiha suresindeki "Bizi doğru yola hidayet et!" duası bunu göstermektedir.

Hz. Peygamber'in, hidayetin hemen peşinden emirlere uymak, yasaklardan kaçınmak anlamında takva dilemesi, hidayetin tezahürünün takva olduğunu göstermektedir.

İffet, mubah olmayan şeylerden uzak durmak demektir.

Zenginlik anlamına gelen "ğınâ" burada gönül zenginliği manasınadır. İnsanlardan ve ellerindeki imkânlardan müstağni olmak, şerefli bir hayat ve etkili bir tebliğ hizmeti açılarından son derece önemlidir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Hidayet, takva, iffet ve gönül zenginliği yüksek değere sahip meziyetlerdir.
2. Hayatı daima Allah'a sığınarak ve O'ndan yardım dileyerek yaşamalıdır.
3. Takva, Allah'tan istenecek meziyetlerin başında yer alır.

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Din Öğretimi Genel Müdürlüğü

7. HADİS

HAYÂ İMANDANDIR

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

« اَلْإِيمَانُ بِضْعٌ وَسَبْعُونَ، أَوْ بِضْعٌ وَسِتُّونَ شُعْبَةً : فَأَفْضَلُهَا قَوْلُ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ ، وَأَدْنَاهَا إِمَاطَةُ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ ، وَالْحَيَاءُ شُعْبَةٌ مِنَ الْإِيمَانِ »

Hadisin Türkçesi

Ebû Hüreyre radıyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"İman yetmiş (veya altmış) küsur özelliktir (şubedir). En yükseği, 'Allah'tan başka ilah yoktur.' demek; en aşağısı ise, eziyet veren şeyleri yoldan kaldırmaktır. Hayâ da imanın bir bölümüdür."[7]

Açıklamalar

İmanın bir asıl yapısı (ki o kalp ile tasdiktir) bir de o yapının dalları vardır. Hadiste iman ağaca benzetilmiş gibidir. Kur'an-ı Kerîm'de de iman gerçeğini belirten söz, ağaca benzetilmiş ve şöyle buyurulmuştur:

"Güzel söz, kökü (yerde) sabit, dalları gökte olan güzel bir ağaç gibidir. Ki o ağaç, Rabbinin izni ile her zaman yemişini verir. Allah, öğüt alsınlar diye insanlara böyle benzetmeler yapar." [İbrahim suresi (14), 24]. İman kökü kalpte, dalları ise, insan davranışları olarak dışarıda yani hayatta olan bir tevhit ağacıdır.

7 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 127 (Müslim, Îmân 58. Ayrıca bk. Buhârî, Îmân 3; Ebû Dâvûd, Sünnet 14; Nesâî, Îmân 16; Tirmizî, Birr 80; Îmân 16; İbni Mâce, Mukaddime 9)

Açıklamalar

"İmanın şubeleri" ile ilgili genel çerçeveyi belirleyen hadîs-i şerîf, önümüze ilgi çekici bir çizgi koymaktadır. "Lâ ilahe illallah" demekten, yoldaki eziyet veren şeyleri gidermeye kadar uzanan bu çizgi teori ile pratik, düşünce ile uygulama kısacası din ile dünya ayrılmazlığıdır.

Peygamber Efendimiz, kalpteki tevhit inancının sözlü ifadesi demek olan "Allah'tan başka ilah yoktur." ikrarının en yüksek ve en üstün iman görüntüsü olduğunu söylüyor. Yoldan, eziyet veren şeyleri gidermenin de bu imanın yerine getirilmesi en kolay ve belki bir anlamda faydası en az olan belirtisi olduğunu ifade ediyor. Biri tamamen manevi ve kalbî bir kabulün ifadesi; öteki yoldan mesela bir taşı kenara iteklemek gibi tamamen maddi ve fevkalâde kolay bir hareket... Ancak her ikisi de aynı iman gövdesinin dalları... İnsan davranışlarının iman ile ilgisi, din ile dünyanın birbiriyle olan birlikteliği ve madde-mana kaynaşması herhalde ancak bu kadar beliğ bir şekilde ortaya konulabilirdi.

Utanma duygusunun bile imanın bir şubesi olduğunu hadisimizden öğrenmekteyiz. O halde bütün bunların ve iman ile ilgili diğer hadîs-i şerîflerin topluca ortaya koyduğu gerçek ve verdiği mesaj şudur: İslam'da iman ile şu ya da bu şekilde alakası olmayan herhangi bir davranış yoktur. Dolayısıyla din-dünya ayrılığı gibi bir anlayış da kesinlikle mevcut değildir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İman, birbirinden farklı değerde de olsa birçok özellikten meydana gelmektedir. Bu özelliklerin her birinin doğrudan doğruya iman ile doğrudan alakası bulunmaktadır.
2. İslam'da din ve dünya ayrılığı yoktur. Bunlar tam bir bütünlük içindedir.
3. İman şubelerinin her biri başlı başına bir hayır ve iyilik vesilesidir.
4. Hayır yollarının çokluğu, imanın şube sayısından da bellidir.
5. Hayâ, hayırdır, hayır getirir.

8. HADİS

NAFİLE İBADETLERİN DEĞERİ

عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

« إِذَا مَرِضَ الْعَبْدُ أَوْ سَافَرَ كُتِبَ لَهُ مَا كَانَ يَعْمَلُ مُقِيمًا صَحِيحًا »

Hadisin Türkçesi

Ebû Mûsâ el-Eş'arî radıyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Bir kimse hastalanması veya (cihad ve hayır için) yola çıkması sebebiyle, yapageldiği nafile ibadetlerini ifa edemezse, ona evinde sıhhatli iken yaptığı amellerin sevabı yazılır."[8]

Açıklamalar

Farz ibadetler hastalık ve yolculuk gibi sebeplerle düşmez. Şu halde hadîs-i şerîfte söz konusu olan ibadetler nafilelerdir. Buhârî'deki rivayetten öğrendiğimize göre, yıl boyu oruç tutan Yezîd İbni Ebû Kebşe bir seferde yine oruçlu idi. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'nin oğlu Ebû Bürde, Yezîd'e "Babamdan sıkça duydum." diye bu hadisi hatırlatmıştır. Bu olay da gösteriyor ki hadisimizdeki sevap müjdesi farz değil, nafile ibadetlerle ilgilidir.

8 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 135 (Buhârî, Cihâd 134)

Açıklamalar

Hastalık ve yolculuk gibi geçici haller, geçici olarak hayır ve iyiliklere devam imkânı bırakmayabilir. Ne var ki bu türlü meşru ve tabiî haller sevap bakımından engel teşkil etmezler. Bu ise, dinimizdeki hayır ve iyilik idealinin ve uygulama yollarının gerçekten ne kadar köklü ve sınırsız olduğunu gösterir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Herhangi bir hayır ve iyiliği işlemeyi alışkanlık haline getirmiş olan Müslüman, hastalanır veya meşru bir iş için yolculuğa çıkar da önceden işlediği amelleri yapamazsa, Allah ona önceki ibadet, hayır ve iyiliğinin sevabını aynen ihsan eder.
2. Kılmayı âdet haline getirdiği nafile namazı kılamadan uyku bastıran kimse de ibadetinin sevabını alır. Aynı şekilde cemaatle namaz kılmaya son derece dikkat eden Müslüman da cemaate herhangi bir sebeple yetişememiş olursa, o da cemaat sevabını alır. Böyle bir alışkanlığı olmayan kimse camiye geldiği halde cemaati kaçırırsa, o sadece niyetinin karşılığını alır.

9. HADİS

SADAKA: SINIRSIZ HAYIR KAYNAĞI

عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

« فَلَا يَغْرِسُ الْمُسْلِمُ غَرْسًا، فَيَأْكُلَ مِنْهُ إِنْسَانٌ وَلَا دَابَّةٌ وَلَا طَيْرٌ إِلَّا كَانَ لَهُ صَدَقَةً إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ ».

Hadisin Türkçesi

Câbir İbni Abdullah radıyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Müslüman bir kişi bir ağaç diker de ondan insan, hayvan veya kuş yerse, bu yenen şey kıyamet gününe kadar o Müslüman için sadaka olur."[9]

Açıklamalar

"Yeşil" ve "ağaç"ın dinimizdeki önemini en güzel şekilde belirleyen hadîs-i şerîfler, aynı zamanda hayır ve iyilik yollarının yeşille alakalı yönünü göstermektedir.

Bu hadisin Müslim'deki metninde "Yabani hayvanların yediği de sadakadır." cümlesi bulunmaktadır.

Burada bir ağaç ve ekinin kıyamete kadar nasıl sadaka olacağı konusu izaha muhtaçtır. "Kıyamete kadar" sözünden maksadın, "ağaç ve ekinden yararlanıldığı sürece" veya o ağaç ve ekinden yeni ağaç ve ekinler üretildikçe onlar da aynı hükme dâhildir, denilmek istenmiştir. Böylece sadaka hükmü sürüp gidecektir.

Dikilen ağaç ve ekilen ekinin, "çok uzun bir süre" onu ilk kez diken ve eken için sadaka olduğu anlaşılmaktadır. Buradan hareketle, çevreyi ağaçlandırmada, yeşillendirmede, ağaç veya ekin, meyve-sebze türlerinin ıslahında, bir yerden bir başka yere götürülüp oralarda da üretilmesinde öncülük edenlerin,

9 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 137 (Müslim, Müsâkât 10)

Açıklamalar

bu yeni yörelerde o meyve veya sebze türleri üretimi yapıldığı sürece onu getiren, o yöreye tanıtan için hep iyilik olarak yazılacaktır. Tabiî bunun tam tersi olarak zararlı veya haram bir ekim-dikim çığırını başlatan da vebal yükünü tutmuş olacaktır.

Ağaç dikmeye ve yeşile bunca teşvikten sonra, Müslümanların oturduğu köy, kasaba, şehir ve ülkelerin ağaçtan ve yeşilden yoksun ve onlardan yeterince nasibini alamamasını açıklamanın, hoş görmenin imkânı var mıdır? Çevrenin ağaçlandırılması, yeşillendirilmesi, çiçeklendirilmesi, temizliği herkesten çok Müslümanlara yakışır. Bu böyle iken bir de dikilmiş ağaçları, ekilmiş ekinleri vahşice kesmek, çiğnemek, söküp atmak, kırmak, koparmak ve hatta yakmak gibi cinayetlere nasıl insanın eli varır? Bunu anlamak ve hoş görmek hiç mümkün müdür? Bağ-bahçe üretimine, çevrenin temizliğine ve yeşilliğine hem son derece özen göstermeli hem de yeni yetişenleri bu konuda ısrarla eğitmeliyiz. Unutmamalıyız ki çevre temizlemek ve korumak sadece dünyayı imar etmek değil, insanları hakka, hakikate, yaratılmışlara şefkate, hizmete çağırmak ve alıştırmaktır. Yani başlı başına bir tebliğ görevidir. "Yaş kesen, baş keser." diyen atalarımız işin bir başka yönünü ne güzel ifade etmişlerdir. Konuya ilk Müslüman nesil olan ashabın nasıl yaklaştığını bir örnekle tespit edelim:

Ashab-ı kirâmın ileri gelenlerinden Ebü'd-Derdâ radıyallahu anh Şam'da ağaç dikmekteydi. Yanına birisi yaklaştı ve:

- Sen, Hz. Peygamber'in dostu olduğun halde, ağaç dikimiyle mi meşgul oluyorsun? diyerek gördüğü hali yadırgadığını ifade etti. Ebü'd-Derdâ hazretleri de adama şu cevabı verdi:

- Dur bakalım, böyle rastgele çarçabuk hakkımda hüküm verme. Ben Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemi şöyle buyururken işittim:

"Bir kimse bir ağaç diker de o ağacın meyvesinden herhangi bir insan veya Allah'ın yarattıklarından herhangi bir yaratık yerse bu, o ağacı diken için sadaka olur." (Ahmed İbni Hanbel, Müsned, VI, 444).

Kıyamet kopuyorken bile, eldeki fidanın dikilmesini tavsiye eden bizim Peygamberimizdir. O halde ekim-dikim gibi işlerde hizmetin görülmesi, neticesinden önemlidir. Olumlu hizmet ve işleri geciktirmeden, ilk fırsatta yapmaya bakmak gerekir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Dinimizde ağaç dikmenin, çevreyi yeşillendirmenin büyük ve müstesna bir kıymeti vardır. Ekim dikim işleriyle meşgul olanlar kendileri adına sürekli ve yaygın bir hayır ve sadaka kapısı açmış olmaktadırlar.
2. Çevrenin ağaçlandırılması ne dünyaya meyildir, ne de kulluğa engeldir.
3. Hz. Peygamber, ashabını ve ümmetini ekime ve dikime ısrarla teşvik etmiştir.

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Din Öğretimi Genel Müdürlüğü

10. HADİS

SÜNNETE BAĞLILIK

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وسَلَّمَ قَالَ:

كُلُّ أُمَّتِي يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ إِلَّا مَنْ أَبَى »

. قِيلَ وَمَنْ يَأْبَى يَا رَسُولَ اللهِ ؟ قَالَ :

« مَنْ أَطَاعَنِي دَخَلَ الْجَنَّةَ، وَمَنْ عَصَانِي فَقَدْ أَبَى »

Hadisin Türkçesi

Ebû Hüreyre radıyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem:

"İstemeyenler dışında, ümmetimin tamamı cennete girer." buyurdu. Bunun üzerine:

- Ey Allah'ın elçisi, cennete girmeyi kim istemez ki? denildi. Peygamber Efendimiz:

"Bana itaat edenler cennete girer, bana karşı gelenler cenneti istememiş demektir." buyurdu.[10]

Açıklamalar

Cennete girmeyi istemeyenleri iki sınıfta toplamak veya iki şekilde anlamak mümkündür. Adına "ümmet-i dâvet" denilen ve kendilerine İslam tebliği ulaştırılan bütün insanlardır. Onlar şayet bu daveti kabul etmezler, yani Müslüman olmazlarsa, kâfir diye adlandırılırlar. Bir diğer grup ise, "ümmet-i icabet" denilen ve İslam'ı kabul etmiş olanlardır.

10 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 160 (Buhârî, İ'tisâm 2)

Açıklamalar

Müminler; örnek nitelikte olması gereken insanlardır. Fakat bunlar arasında Peygamber'in tebliğ ettiklerine uymayanlar ve dinin emirlerini gerektiği şekilde yerine getirmeyenler de vardır ki onlar da asi yani günahkâr kabul edilirler. Kâfir olanlar hiçbir şekilde cennete giremezler. Asi, günahkâr kabul edilenler ise, cehennemde cezalarını çektikten sonra cennete girerler. Demek oluyor ki günah imanı gidermez, fakat sahibini cehenneme sokar. Ancak bu cehennemde kalış, kâfirlerde olduğu gibi sürekli ve ebedî değildir.

Sahabe-i kirâm, cenneti istemeyenlerin kimler olabileceğini merak edip şaşırdılar ve bunu öğrenmek istediler. Allah Resûlü'nün cevabı kısa, net ve kapsamlı oldu. Buna göre kendisine itaat eden cennete girecek, isyan eden ise cehenneme girmeyi istemiş olacaktır. Peygamber'e itaat, Kur'an ve sünnete sımsıkı sarılıp bağlanmayı içine alır ki böyle hareket edenler mümin olarak cennete girerler. Peygamber'e isyan ise, ya tamamen İslam'ı kabul etmemeyi ifade eder ki o zaman bu asi kişi kâfir olarak kalıp ebediyen cehenneme girer veya Müslüman olduğu halde Allah'a ve Resûlü'nün emirlerine uygun hareket etmeyerek günahkâr olur, günahının cezasını çektikten sonra cennete girer.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Peygamber'e itaat etmek, cennete girmeye vesiledir.
2. Peygamber'e isyan, dini kabul etmemek anlamına geleceği için böyleleri ebediyen cehennemde kalır. İslam'ı kabul ettiği halde günah işlemeye devam eden kimse cehenneme girer, ancak orada temelli kalmaz. Allah dilerse de bağışlar.

11. HADİS

BİD'ATLARDAN SAKINMAK

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا، قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :

« مَنْ أَحْدَثَ فِي أَمْرِنَا هٰذَا مَا لَيْسَ مِنْهُ فَهُوَ رَدٌّ »

Hadisin Türkçesi

Âişe radıyallahu anhâ'dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Kim bizim bu dinimizde ondan olmayan bir şey ortaya çıkarırsa, o şey kabul edilmez."[11]

Açıklamalar

Bu hadis, İslam'ın en önemli temellerinden birini teşkil eder. Kitap ve sünnet esasına dayanmayan her şey merdut, yani kabul edilemez niteliktedir. Böyle bir şey dinden sayılmaz ve batıl olarak adlandırılır.

İbadet ve tâatler de dâhil, yaptığımız her işin görünüşte bile dine, Kur'an ve sünnet esaslarına uyması gerektiği, Allah ve Resûlü'nün izin vermediği hiçbir şeyin dinden sayılmayacağı bize öğretilmiştir.

Dinde aslı olmayan bir şeyin sonradan ortaya konulması, dinimizde "bidat" diye adlandırılır. Esasen birçok ayet-i kerime ve sahih hadis, bu veciz kelâmda ifadesini bulmuştur. Dinde haddi aşıp ileri gidenlerin aşırılıkları, batıl yollara sapıp dini tahrif edenlerin bozgunculuğu din olarak kabul edilemez. Bunların her biri bidat olarak nitelenmiştir.

Daha dindar olabilmek veya öyle görünmek için Kur'an'da ve Resûl-i Ekrem'in sünnetinde bulunmayan birtakım ibadetler veya Allah'a yakın olmaya vesile sayılabilecek bazı ameller ortaya çıkartan kimse daha dindar değil, dine ilavelerde bulunan bir bidatçidir. Kendisi ve yaptığı işi asla kabul edilemez. Bunun aksine, dinde bulunup da Kur'an ve sünnete uygun olan ibadet ve amelleri yok sayan, noksanlaştıran veya değiştiren, böylece dini tahrif eden batıl ehli de bidatçidir. Onlar ve amelleri merdut olup, asla kabul edilemez.

11 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 171 (Buhârî, Sulh 5; Müslim, Akdiye 17,18. Ayrıca bk. İbni Mâce, Mukaddime 2)

Açıklamalar

Bidat, Kur'an ve sünnete dayalı bir temeli ve bu yönde ümmetin uygulaması bulunmayan şeydir. Burada ise dinde delili olmaksızın ortaya konulan yenilikler anlamında kullanılmaktadır.

Günümüzde yeni delil ve yeni yöntemler kullanarak, din karşıtlarına cevap vermek, İslam'ı savunmak, teknik imkânlardan yararlanarak dini tebliğ etmek gibi görevler bidat değil vaciptir. İlmî kitaplar yazmak, günün şartlarına uygun okullar ve dine hizmet binaları yapmak, haram içermeyen üretilmiş içecekler kullanmak gibi şeyler de bidat değildir.

Dinimiz, fert ve toplumun yararına olan şeyleri yasaklamamıştır. Helalleri ve haramları açıklamış, icma, kıyas ve içtihadı serbest bırakarak, Kur'an ve sünnetin naslarına aykırı olmamak şartıyla, kıyamete kadar ortaya çıkabilecek her konuya, her yeniliğe karar verme imkânı, yetki ve salahiyet âlimlerle, onlara başvuracak yöneticilere bırakmıştır.

O halde bidatlerin alanı, yani kötü karşılanan, yasaklanan ve haram olan, sahibini bazı kere iman dairesinin dışına çıkartan bidatların alanı, itikat, amel ve muamelât gibi sınırları Allah ve Resûlü tarafından çizilmiş, helal ve haramlığı belirlenmiş sahalardır. Bu hudutları aşanlar ve bunlara aykırı davrananlar bidat çıkarmış olurlar. Bu tür bidat ise merduttur, yani kesinlikle kabul edilmez.

Akait kitaplarımız, hangi inanç sapmalarının bidat ve dalâlet olduklarını delilleriyle birlikte açıklar. Fıkıh kitaplarında da bidat sayılan ibadet ve muamelât türlerine işaret edilir.

Bidat konusu, önemli bir konudur. İ'tisam denilen, Kur'an ve sünnete bağlanma konusuyla bidat hep bir arada mütalaa edilegelmiştir. Çünkü Kur'an ve sünnetin devreden çıkarılması veya ihmal edilmesi, bidatları doğurur ve onların yetişip gelişmesine zemin hazırlar. O halde bidatlara engel olabilmenin yegâne yolu, Kur'an ve sünnet kültürünü yaygınlaştırmak, bunların hayat tarzı haline gelmesine zemin hazırlamaktır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Bu hadis, İslam'ın önemli ilkelerinden birini teşkil eder. Bu temel ilke, Kur'an ve sünnete aykırı olarak sonradan ortaya çıkan her inanç, ibadet ve muamelâtın kabul edilemez oluşudur.
2. Sonradan ortaya çıkan bir takım icatlar ve ihtiyaçlar, Kur'an ve sünnete aykırı bir yönü olmadıkça, merdut olan bidatlar sınıfından sayılmaz.
3. Bidat, hasene (iyi) ve seyyie (kötü) olmak üzere ikiye ayrılır. Kur'an, sünnet, icma ve sahabe yoluna aykırı olmayanlar iyi, aksi olanlar kötü diye adlandırılır.
4. İslam âlimleri bidatları (dinde sonradan ortaya çıkan şeyleri); vacip, mendup, mubah, haram ve mekruh olmak üzere beş kısımda ele almışlardır. Savaş aletleri icadı, zamanın şartlarına uygun kuvvet hazırlamak vaciptir. Üniversiteler, enstitüler kurmak, ilmî kitaplar hazırlayıp basmak, ilmi yaymak, insanlara öğretmek, okul binaları yapmak gibi şeyler mendup ve makbuldür. Helal olan şeyleri yiyip içmek mubahtır. Haram ve mekruh ise dinimizce tayin ve tespit edilmiştir.
5. Bidatı icat eden de, onun yolunda ve izinde giden de aynı şekilde günahkârdır.

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Din Öğretimi Genel Müdürlüğü

12. HADİS

MÜSLÜMANLARIN İYİLİĞİNİ İSTEMEK

عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ :

« لَا يُؤْمِنُ أَحَدُكُمْ حَتَّى يُحِبَّ لِأَخِيهِ مَا يُحِبُّ لِنَفْسِهِ »

Hadisin Türkçesi

Enes radıyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Sizden biriniz, kendisi için arzu edip istediği şeyi, din kardeşi için de arzu edip istemedikçe, gerçek anlamda iman etmiş olmaz."[12]

Açıklamalar

Hadisimiz, müminler arasındaki kardeşlik duygularının ne kadar ileri seviyede bulunması gerektiğinin bir sembolüdür. Gerçek mümin, kendisi için arzu ettiği iyilik ve hayrı, din kardeşi için de aynen arzu eder ve ona karşı bir haset, çekememezlik duygusu içinde olmaz.

Bir kimse için, "Falan kimse insan değildir." dediğimizde onun insanlıktan çıktığını kastetmediğimiz, sadece insanî niteliklerinin noksan olduğunu anlatmak istediğimiz gibi kendisinde bu nitelik bulunmayan kimse mümin değildir demek de, o iman dairesi dışına çıkar anlamına gelmez. Nitekim bu hadisin bir rivayetinde "Kul, gerçek imana ulaşamaz." (İbni Ha-

12 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 185 (Buhârî, Îmân 7; Müslim, Îmân 71-72. Ayrıca bk. Tirmizî, Kıyâmet 59; Nesâî, Îmân 19, 33; İbn Mâce, Mukaddime 9)

Açıklamalar

cer, Fethü'l-Bârî, I, 112) şeklindedir. Buradaki "gerçek iman"dan maksat, imanın olgunluğudur.

Müminin, din kardeşinde de bulunmasını istediği şey, hayırlı bir nimet cinsinden olmalıdır. Yoksa kendi başına gelen bir belayı, bir kötülüğü din kardeşi için arzu etmek, asla caiz değildir. Hadisten anlamamız gereken bir başka önemli husus şudur: Kişinin kendi nefsi için dilediği bir şeyin aynısının, yani o şeyin bizzat kendisinin, din kardeşine verilmesini arzu etmesi değil, bir benzerinin ona da nasip olmasını dilemesidir. Çünkü bir şeyin bir tek olan aslı iki kişide bulunmaz. O halde, kendi elinde bulunan nimet ondan alınmadan veya noksanlaşmadan, din kardeşine de böyle bir nimetin verilmesini istemek kastedilmektedir. Bu ise, gerçek müminlerin gösterebileceği bir olgunluktur. Müminin, kendisi için kötü gördüğü şeyleri, din kardeşi için de kötü görmesi aynı şekilde imanın kemâlindendir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Kâmil iman sahibi olanlar, kendileri için arzu ettikleri şeyleri din kardeşleri için de arzu ederler.
2. Kişinin din kardeşi için arzu ettiği şey, iyilik ve hayır cinsinden olmalıdır.
3. Din kardeşimizde olmasını istediğimiz şey, sahip olduğumuzun bizzat kendisi değil, bir benzeridir.
4. Müminler için hayır istemek, dinde nasihatten sayılır.

13. HADİS

KUL HAKKINI GÖZETMEK

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ :

« مَنْ كَانَتْ عِنْدَهُ مَظْلَمَةٌ لِأَخِيهِ ، مِنْ عِرْضِهِ أَوْ مِنْ شَيْءٍ ، فَلْيَتَحَلَّلْهُ مِنْهُ الْيَوْمَ قَبْلَ أَنْ لَا يَكُونَ دِينَارٌ وَلَا دِرْهَمٌ ، إِنْ كَانَ لَهُ عَمَلٌ صَالِحٌ أُخِذَ مِنْهُ بِقَدْرِ مَظْلَمَتِهِ ، وَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ حَسَنَاتٌ أُخِذَ مِنْ سَيِّئَاتِ صَاحِبِهِ فَحُمِلَ عَلَيْهِ »

Hadisin Türkçesi

Ebû Hüreyre radıyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre, Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Kimin üzerinde din kardeşinin ırzı, namusu veya malıyla ilgili bir zulüm varsa altın ve gümüşün bulunmayacağı kıyamet günü gelmeden önce o kimseyle helalleşsin. Yoksa kendisinin salih amelleri varsa, yaptığı zulüm miktarınca sevaplarından alınır (hak sahibine verilir). Şayet iyilikleri yoksa kendisine zulüm yaptığı kardeşinin günahlarından alınarak onun üzerine yükletilir."[13]

Açıklamalar

Zulüm, insan hayatının her alanı ve safhasıyla ilgili olabilir. Bu alan, maddi veya manevi bir nitelik arz edebilir. Namus, şeref, haysiyet ve hürriyet gibi yüce duygular, hayatın temelini teşkil eder. Kul hakkına tecavüz, zulmün en büyüklerinden sayılır. Diğer taraftan mal, can, yaşama hakkı, kazanç elde etme, teşebbüs hürriyeti ve benzeri hususlar maddi hayatın temel unsurları olup, bunlara yönelik haksızlıklar, zulmün daha yaygın olanı ve bilineni kabul edilir.

13 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 212 (Buhârî, Mezâlim 10, Rikak 48)

Açıklamalar

Maddi ve manevi zulüm işleyenlerin, kıyamet günü gelmeden önce bir çıkış yolları vardır. O da kendilerine zulmettikleri kimselerle önce helalleşmeleri, sonra da tevbeye yönelmeleridir. Bu helalleşme, şayet üzerlerinde maddi haklar varsa onu ödeme, dünyada üzerlerine düşen cezayı çekme, hak sahipleriyle helalleşme ve Allah'a tevbe etme ile mümkündür. Zira kıyamet günü, altın ve gümüşün olmayacağı bir hesaplaşma günüdür. O günde, herkes iyi veya kötü amellerinin karşılığını görecektir.

Buradaki hesaplaşma, sevapların alınması veya günahların yüklenmesi ile dengelenir. Yani, zalim veya günahkâr birinin sevapları varsa, yaptığı zulüm veya işlediği günah sebebiyle, onun sevapları hak sahiplerine verilir. Şayet bu alınan sevapları, haksızlıklarını karşılamazsa, o takdirde hak sahiplerinin günahlarından alınıp onun üzerine yükletilir; böylece kimsenin kimsede hakkı kalmaz. Bu, ilahi adaletin gereğidir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Maddi ve manevi her çeşit zulüm ve haksızlıktan uzak durmak gerekir.
2. İnsanın malına, mülküne, canına tecavüz zulüm olduğu gibi, namusuna, şerefine, haysiyetine tecavüz de zulümdür.
3. Bilerek veya bilmeyerek zulüm ve haksızlık yapmış olan bir kimse, zulmettiği, kendilerine haksızlık ettiği kişilerle helalleşmelidir.
4. Kıyamette hesaplaşma olacak, her hak sahibine hakkı eksiksiz verilecektir.
5. Zulüm ve haksızlık, salih amelleri bozar ve sevabını da giderir.

14. HADİS

MÜSLÜMAN MÜSLÜMANIN KARDEŞİDİR

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا، أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وسَلَّمَ قَالَ:

« اَلْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ ، لَا يَظْلِمُهُ ، وَلَا يُسْلِمُهُ ، مَنْ كَانَ فِي حَاجَةِ أَخِيهِ كَانَ اللَّهُ فِي حَاجَتِهِ ، وَمَنْ فَرَّجَ عَنْ مُسْلِمٍ كُرْبةً فَرَّجَ اللَّهُ عَنْهُ بِهَا كُرْبَةً مِنْ كُرَبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ ، وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِماً سَتَرَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ »

Hadisin Türkçesi

Abdulah İbni Ömer radıyallahu anhümâdan rivayet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Müslüman, Müslümanın kardeşidir. Ona zulmetmez, haksızlık yapmaz, onu düşmana teslim etmez. Müslüman kardeşinin ihtiyacını gideren kimsenin Allah da ihtiyacını giderir. Kim bir Müslümandan bir sıkıntıyı giderirse, Allah Teâlâ o kimsenin kıyamet günündeki sıkıntılarından birini giderir. Kim bir Müslümanın ayıp ve kusurunu örterse, Allah Teâlâ da o kimsenin ayıp ve kusurunu örter."[14]

Açıklamalar

Kur'an-ı Kerîm: "Şüphesiz müminler birbiri ile kardeştirler." [Hucurât suresi (49), 10] buyurur. Hadisimizde de Müslümanların kardeş olduğu belirtilmektedir. Müslümanların kardeşliği din itibariyledir.

Müslümanın, Müslüman kardeşine zulmetmemesi bir temenni değil bir emirdir. Çünkü zulüm haramdır. Her haksızlık bir çeşit zulümdür. Burada, özellikle anılan Müslümana zulmetmeme ise, onunla olan din kardeşliği hukukuna en iyi şekilde

14 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 235 (Buhârî, Mezâlim 3; Müslim, Birr 58. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Edeb 38, 60;Tirmizî, Hudûd 3, Birr 19; İbni Mâce, Mukaddime 17)

Açıklamalar

uyma ve hem kanuni, hem de ahlaki görevlerini eksiksiz yerine getirme, herhangi bir şekilde haksızlık yapmama emrinden ibarettir.

Müslüman, din kardeşini düşmana teslim etmez, onu terk etmez, tehlikeye atmaz. Âlimlerimiz, mazluma yardım etmenin her Müslümanın üzerine farz-ı kifaye olduğunu, devlet başkanına ise bunun farz-ı ayn olduğunu söyler. Müslüman, güven veren ve kendisine güven duyulan kimsedir. Şahsi menfaati veya nefsani istek ve arzuları için din kardeşini feda etmesi, onun aleyhine olacak davranışlar içine girmesi caiz olmaz. Çünkü "Müslüman, elinden ve dilinden diğer Müslümanların zarar görmediği kimsedir." (Buhârî, Îmân 4,5). "Kendi nefsi için arzu ettiği bir şeyi, din kardeşi için de arzu etmeyen kimse gerçek mümin olamaz." (Buhârî, Îmân 7).

Müslümanlar, birbirlerinin ihtiyaçlarını gidermede de kardeşliklerinin gereğini yerine getirirler. Çünkü insanlar birbirine muhtaçtırlar. Bu ihtiyaçlar, mutlaka maddi alanda olmayabilir. Manevi yardımlaşma da en az maddi olan kadar kıymeti haizdir.

Bir Müslümanın ihtiyacını gideren kimsenin ihtiyaçlarını da Allah'ın giderecéğinin vadedilmesi, bu davranışın ne kadar faziletli bir iş olduğunu anlamamıza yeterli delil teşkil eder. Peygamber Efendimiz, "Kul, kardeşinin yardımında bulunduğu sürece, Allah da kuluna yardım eder." (Müslim, Zikr 37-38) buyururlar.

İnsan, hayatında küçük veya büyük çeşitli sıkıntılarla karşılaşabilir. İnsanı üzen, hüzünlendiren her şey bir sıkıntıdır. Sıkıntıları gidermede de Müslümanlar birbirlerinin yardımcılarıdırlar. Tıpkı ihtiyaçları gidermede olduğu gibi, bu konuda da Allah'ın mükâfatına nail olurlar. Bu mükâfat, Allah'tan başka hiçbir dost ve yardımcının olmayacağı kıyamet gününde O'nun yardımını hak etmiş olmaktır. İnanan insan için bundan büyük bir saadet düşünülemez. Çünkü o günde herkesin Allah'ın sonsuz merhametine ihtiyacı olacaktır. Dünyada hayırlı ameller işleyenler, karşılığını kıyamet gününde mutlaka göreceklerdir.

Bir Müslümanın ayıbını ve kusurunu örtmek, ihtiyaç içinde ise bedenini örtmek, yani onu giydirmek, Allah katında büyük sevaplardandır. Müslümanın bir suçunu veya hatasını örtbas etmek, ona usulüne uygun tarzda, mümkün olduğunca gizlice nasihatte bulunmaya, kendisini ikaz etmeye mani değildir. Zaten bu hüküm açıktan ve herkesin arasında suç işlemeyenlerle alakalıdır. Böylelerinin suçunu örtbas etmek, onları daha çok cesaretlendirir ve kötülüklerini artırmaya sebep olur. Bu hükümler, olup bitmiş bir suçla ilgilidir. İşlenmekte olan bir suçu gören kimsenin, eğer gücü yetiyorsa ona engel olması vaciptir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Müslümanlar birbirinin kardeşidir.
2. Zulüm, her çeşit haksızlık haramdır.
3. Müslüman, Müslüman kardeşini düşmana terk etmemek, tehlikeye atmamakla yükümlüdür.
4. Müslümanların, birbirlerinin ihtiyacını görmesi, sıkıntılarını gidermesi ve kusurlarını, ayıplarını örtmesi kardeşlik görevidir. Böyle yapanlar, Allah katında mükâfatlandırılır.

15. HADİS

YETİMLERİ GÖZETMEK

عَنْ أَبِي شُرَيْحٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

« اَللّٰهُمَّ إِنِّي أُحَرِّجُ حَقَّ الضَّعِيفَيْنِ الْيَتِيمِ وَالْمَرْأَةِ »

Hadisin Türkçesi

Ebû Şüreyh radıyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre Peygamber aleyhisselam şöyle buyurdu:

"Allah'ım! İki zayıf kimsenin, yetimle kadının hakkını yemekten herkesi şiddetle sakındırıyorum."[15]

Açıklamalar

Hz. Peygamber hayatı boyunca güçsüzün yanında olmuş, himaye edilmesi gerekenlere kol kanat germiştir. Yetimlerin ve kadınların korunup gözetilmesine pek önem vermiştir.

Yetimler henüz erginlik çağına gelmeden babalarını kaybetmiş yavrular oldukları için, hem kendilerinin hem de mal varlıklarının korunup gözetilmesi icap etmektedir. Onları himaye etmeyi üstlenen kimselerin, mallarını titizlikle koruması, haklarını hiçbir şekilde yememesi, kimseye de yedirmemesi şarttır.

15 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 272 (Nesâî, es-Sünenü'l-kübrâ, 'İşretü'n-nisâ, 64, (V, 363). Ayrıca bk. İbni Mâce, Edeb 6)

Açıklamalar

Kadınlara gelince; Allah Teâlâ onları saygıdeğer birer varlık yapmak istemiş ve kendilerine analık özelliği vermiştir. Bu sebeple onların bedenlerini, erkeklere nispeten daha narin, ruhlarını daha ince ve hassas yaratmıştır. Bunun sonucu olarak da maddi bakımdan daha güçlü olan erkeklerden kadınları koruyup himaye etmelerini istemiştir.

Peygamber Efendimiz hadîs-i şerîfte işte bu gerçeğe dikkatimizi çekmektedir. Yetim ile kadına karşı son derecede nazik ve haklarına saygılı olunması gerektiğini hatırlatmaktadır. Sanki bu ifadesiyle Peygamber Efendimiz, yetimlerle kadınlara karşı iyi davranılması gerektiğini insanlara defalarca anlattığını Allah Teâlâ'ya rapor etmektedir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Yetimleri ve kadınları incitmekten, haklarını çiğnemekten şiddetle sakınmak gerekir.
2. Yüce Rabbimiz, güçsüzlere sahip çıktığı için, onlara haksızlık edenler karşılarında Allah Teâlâ'yı bulurlar.

16. HADİS

ÜÇ ÖNEMLİ AHLAKİ GÖREV

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وسَلَّمَ قَالَ « مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ، فَلَا يُؤْذِ جَارَهُ ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ، فَلْيُكْرِمْ ضَيْفَهُ ، وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ، فَلْيَقُلْ خَيْرًا أَوْ لِيَسْكُتْ »

Hadisin Türkçesi

Ebû Hüreyre radıyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Allah'a ve ahiret gününe iman eden kimse komşusunu rahatsız etmesin. Allah'a ve ahiret gününe iman eden kimse misafirine ikram etsin. Allah'a ve ahiret gününe iman eden kimse ya faydalı söz söylesin veya sussun!"[16]

Açıklamalar

Hadisimiz İslam ahlakının üç önemli konusunu ele almaktadır.

Birincisi, komşuya iyi davranmak ve onu hiçbir şekilde rahatsız etmemek. Bazı hadislerde Resûl-i Ekrem Efendimizin Allah'a ve ahiret gününe iman eden kimselerin "komşusuna ikram etmesini", bir kısmında "komşusunu rahatsız etmemesini" tavsiye ettiği, bu hadiste ise "komşusuna iyilik etmesini" öğütlediği görülmektedir.

Komşuya yapılacak iyilik ve ikramların neler olduğu Peygamber Efendimize nispet edilen bazı rivayetlerde belirtilmektedir. Buna göre şu davranışlar komşuya iyilik sayılmaktadır:

Borç veya ödünç bir şey isteyince vermek.
Yardım isteyince yardımına koşmak.
Hastalanınca ziyaret etmek.
Maddi sıkıntıya düşünce gözetip kollamak.
Mutlu günlerinde sevincine, kederli günlerinde üzüntüsüne ortak olmak.
Ölünce kabre götürüp defnetmek.
İzni olmadan evinin bitişiğine rüzgârını kesecek şekilde bina yapmamak.
Kokusu komşunun evine gidecek bir yemek yapınca ona da bir miktar göndermek.
Meyve alınca komşuya da hediye etmek, hediye etmeyecekse onu komşuya göstermemek, çocuğunun da o meyveyi dışarıda yiyerek komşu çocuğuna göstermesine meydan ver-

16 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 310 (Buhârî, Nikâh 80, Edeb 31, 85, Rikak 23; Müslim, Îmân 74, 75. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Edeb 123; Tirmizî, Kıyâmet 50; İbni Mâce, Edeb 4)

Açıklamalar

memek [İbn Hacer, Fethü'l-bârî, X, 460 (Edeb 31); Ali el-Kârî, Mirkât, IV, 391].

İkincisi, misafire ikram etmek. İslam'ın ilk devirlerinde Müslümanlar çok fakirdi; büyük geçim sıkıntısı çekerlerdi. O zamanlar misafire ikramda bulunmak, yolluğunu vermek farz kılınmıştı. Fetihler çoğalıp Müslümanlar rahat yaşamaya başlayınca, misafire ikram konusu eskisi gibi farz değil, Peygamberimizin bir sünneti olarak kabul edilmeye başlandı.

Dilimizde yaygın olan "Tanrı misafiri" sözü, aziz milletimizin misafire verdiği değeri, ona gösterdiği itibarı ortaya koymaktadır. Ecdadımız, misafire ikram edilecek şeylerin aile bütçesini daraltmayacağı anlayışını ortaya koymak için "Misafir kendi kısmetiyle gelir." demişlerdir. Kendi yemeyip misafirine yediren eli dar fakat gönlü geniş insanların, yeteri kadar ikram edemedim diye üzülmemesi için de "Misafir umduğunu değil, bulduğunu yer." demişlerdir.

Hâlâ köylerimizde misafirlerin ağırlandığı "oda"lar bulunmaktadır. Hâli vakti yerinde olan köylülerimiz, tanımasalar bile, Tanrı misafirini burada yedirir, yatırırlar. Misafirden para almayı asla düşünmezler. Geleneklerimizi bilmediği için para vermeye kalkanları da ayıplarlar.

Üçüncüsü, faydalı söz söylemek veya susmaktır.

Dinimizde insanlara faydalı olmak esastır. İnsanlara faydalı olamayan kimse, başkalarına zarar vermemeye gayret edecektir.

Konuşmak isteyen kimse önce düşünmelidir. Söyleyeceği sözün kendisine veya başkasına fayda getirip getirmeyeceğine bakmalıdır. Faydalı ise söylemeli, değilse susmalıdır. Çünkü faydasız söz hem kendine, hem de başkalarına zarar verir. Susmak suretiyle zarardan korunmak da bir faydadır.

Ağzımızdan çıkan her sözün hesabını vereceğimizi şu ayet-i kerîme belirtmektedir: "İnsan ne söylerse, mutlaka yanında, ağzından çıkanları yazan bir melek vardır." [Kaf suresi (50), 18].

Faydasız konuşmalar çoğu zaman bizi günaha götürür. Manasını düşünmeden söylediğimiz bir söz Allah Teâlâ'yı gücendirebilir, insanları birbirine düşürebilir. Unutmamalıdır ki büyük günahları hazırlayan da gereksiz ve faydasız konuşmalardır. Dilini tutan, kendini fenalıklardan korumuş olur. "Kendisini ilgilendirmeyen işleri yapmamak, insanın iyi bir Müslüman olduğunu gösterir." hadîs-i şerîfi ne derin manalar ihtiva etmektedir.

Yeri gelince doğru ve faydalı söz söylemek ise bir ibadet olur. Yerinde söz söyleyerek bir haksızlığı ortaya koymak, insana Allah rızasını kazandırır.

Peygamber Efendimiz bu üç ahlak esasından her birini ortaya koyarken "kim Allah'a ve ahiret gününe inanıyorsa" buyurmakla bu konuların önemini belirtmek istemiştir. Esasına bakılırsa, Allah'a ve ahiret gününe iman eden kimselerin yapması gereken davranışlar bunlardan ibaret değildir. Resûlullah Efendimiz bu üç tavsiyeyi tutan kimselerin mükemmel bir imana sahip olduklarını anlatmak istemiştir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Bazı davranışlar insanın mükemmel bir imana sahip olduğunu gösterir.
2. Komşuya zarar vermemek, daha da iyisi komşuya faydalı olmak müminlerin göstereceği bir davranıştır.
3. Misafire elinden geldiğince ikram etmek de böyledir.
4. İyi müminin ağzındanhayırlı söz çıkar. Faydalı konuşmayacağını düşünen kimse susmayı tercih etmelidir.

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Din Öğretimi Genel Müdürlüğü

17. HADİS

BÜYÜKLERE SAYGI

عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ :

« مَا أَكْرَمَ شَابٌّ شَيْخًا لِسِنِّهِ إِلَّا قَيَّضَ اللهُ لَهُ مَنْ يُكْرِمُهُ عِنْدَ سِنِّهِ »

Hadisin Türkçesi

Enes İbni Mâlik radıyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre, Peygamber sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Allah Teâlâ, yaşından ötürü bir ihtiyara saygı gösteren gence, yaşlılığında hizmet edecek kimseler lütfeder."[17]

Açıklamalar

Nesiller arası münasebetlerin önemli bir yönü bu hadîs-i şerîfte dile getirilmiştir. Bilinen bir gerçektir ki bugün yaşlı olan dün genç idi. Bugün genç olan da yarın yaşlanacaktır. Toplumda nesiller boyu bir saygı geleneğinin yaşatılması, herkesin bir önceki nesle mensup insanlara, sırf büyük olmaları sebebiyle hürmetkâr davranmalarına bağlıdır.

17 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 360 (Tirmizî, Birr 75)

Açıklamalar

Saygı beklenmez, kazanılır. Başkalarına hürmette kusur etmeyen, hürmet görür. Zira "Hizmet eden, hizmet görür." denilmiştir.

Hadisimiz, yaşlı kullarına hürmet edenlere, yaşlılıklarında kendilerine hizmet edecek kimseler lütfetmek suretiyle Allah Teâlâ'nın ikramda bulunacağını bildirmektedir. Bunun anlamı, yaşlılara saygı gösteren gençlerin bu hareketinin karşılıksız kalmayacağıdır. Ayrıca hadisi yorumlayan bazı âlimler, yaşlı kişilere saygı gösterenlerin uzun ömürlü olacaklarına da hadiste işaret edildiğini söylemişlerdir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Büyüklere ve yaşlılara saygı göstermek gençlerin ahlaki görevidir.
2. Yaşlıya gösterilecek saygının karşılığı, yaşlılıkta saygı ve hizmet görmektir.
3. Toplum huzuru ancak fertler ve nesiller arası ilişkilerin düzeltilmesiyle sağlanabilir.
4. Büyüklerine saygı göstermeyenler, küçüklerinden saygı ve hizmet göremezler.
5. Her davranışın olumlu-olumsuz mutlaka bir sonucu ve bedeli vardır.

18. HADİS

DOST SEÇİMİ

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ :

« اَلرَّجُلُ عَلَى دِينِ خَلِيلِهِ ، فَلْيَنْظُرْ أَحَدُكُمْ مَنْ يُخَالِلُ »

Hadisin Türkçesi

Ebû Hüreyre radıyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"İnsan, dostunun yaşayış tarzından etkilenir. O halde her biriniz dost edineceği kişiye dikkat etsin!"[18]

Açıklamalar

Halil, insanın en yakın dostu, hemen her fırsatta beraber olduğu kişi demektir. Böylesine uzun ve samimi görüşen kimselerin birbirlerinden karşılıklı etkilenmemeleri düşünülemez. Hadisimiz bu etkilenmenin neticesine dikkat çekmekte ve "Kişi, dostunun gidişatı ve dini üzeredir." tespitini yapmaktadır. Zaten gerçek dostluk, ancak dinî uyumluluk ile gerçekleşir. Ya da en azından dostluklar, neticede dostları aynı dinî duygu ve yaşayışı

18 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 368 (Ebû Dâvûd, Edeb 16; Tirmizî, Zühd 45)

Açıklamalar

paylaşmaya götürür. Duygu, düşünce, zevk, tavır ve dünya görüşü olarak dostlar birbirlerini şu veya bu ölçüde ama mutlaka etkiler. Atalarımız da bu gerçeğe "Kır atın yanında duran ya huyundan ya suyundan"diyerek dikkat çekmişlerdir.

Dost seçimi, insanın en ciddi tercihlerinden biridir. Dostların ve dostlukların sadece dünyada değil ahirette de insanın mutluluğuna veya mutsuzluğuna sebep olduğu Kur'an-ı Kerim'de ve hadislerde duyurulmuştur. Mesela bir ayette şöyle buyurulmaktadır:

"O gün zalim olan kimse ellerini ısıracak, ah keşke ben de peygamberle beraber bir yol tutsaydım. Vay bana! Keşke falanı dost edinmeseydim. Bana Kur'an gelmişken, gerçekten beni ondan o saptırdı. Şeytan insanı yapayalnız, yardımcısız bırakır." diyecektir [Furkân suresi (25), 27-29].

"Ben falanca ile dostum, arkadaşım ama ondan hiç etkilenmiyorum." gibi boş savunmalarla avunmak yerine, insanın beğendiği kişilere benzeme ve onları taklit etme eğilimine sahip olduğu gerçeğini göz önünde bulundurarak, dostları iyi kimselerden seçmeye özen göstermek gerekmektedir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İnsan, inançlarının ve dostlarının etkisi altında yaşar. İnsanı, en çok dostları etkiler. Sonuçta inançları bile dostlarının etkisi altında şekillenir.
2. Dost edinilecek kişiyi, başlangıçta inanç ölçüleri içinde ince bir tetkikten geçirmek gerekir.
3. İnsanın kimlerle birlikte olduğu, nasıl bir yaşayışı tercih ettiğinin göstergesidir.
4. Müslümana, ahlak ve fazilet sahibi insanları dost edinmek yaraşır.

19. HADİS

İMANIN TADINI ALMAK

عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ :

« ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ وَجَدَ بِهِنَّ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ : أَنْ يَكُونَ اللهُ وَرَسُولُهُ أَحَبَّ إِلَيْهِ مِمَّا سِوَاهُمَا ، وَأَنْ يُحِبَّ الْمَرْءَ لَا يُحِبُّهُ إِلَّا لِلهِ ، وَأَنْ يَكْرَهَ أَنْ يَعُودَ فِي الْكُفْرِ بَعْدَ أَنْ أَنْقَذَهُ اللهُ مِنْهُ، كَمَا يَكْرَهُ أَنْ يُقْذَفَ فِي النَّارِ »

Hadisin Türkçesi

Enes İbni Mâlik radıyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Üç özellik vardır ki; bu özellikler kimde bulunursa o, imanın tadını alır: Allah ve Resûlünü, (bu ikisinden başka) herkesten fazla sevmek, sevdiğini Allah için sevmek ve Allah kendisini küfür bataklığından kurtardıktan sonra tekrar küfre dönmeyi, ateşe atılmak gibi çirkin ve tehlikeli görmek."[19]

Açıklamalar

Hadîs-i şerîflerde imanın tadı, tatlı bir deyimle "halâvetü'l-îmân" veya "ta'mü'l-îmân" olarak dile getirilmiştir.

Hz. Abbas'dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştur: "Allah'ı Rab, İslam'ı din, Muhammed'i peygamber olarak benimseyip onlardan razı olan kimse imanın tadını tatmıştır." (Müslim, İmân 56).

Müminleri imanın tadına eriştirecek üç özelliği kısaca inceleyelim:

1. Allah ve Resûlünü, herkesten (ve her şeyden) fazla sevmek:

Âlimlerimiz tat anlamına gelen halâveti, itaatten zevk almak, Allah ve Resûlü'nün hoşnutluğu uğrunda zorluklara göğüs germek ve bunları dünyevi çıkarlara tercih etmek olarak yorumlamışlardır. Sevilen ve benimsenen şey, seven ve benimseyene kolay gelir. Kolay gelen şey ise, rahatlıkla yapılır. Zevkle yerine getirilir. O halde Allah ve Resûlü'nü her şeyden fazla seven mümine, bütün dini görevler kolay ve zevkli gelir. Tembellik ve tereddüt göstermeden her emri gücü ölçüsünde

19 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 376 (Buhârî, Îmân 9, 14, İkrah 1, Edeb 42; Müslim, Îmân 67.Ayrıca bk. Tirmizî, Îmân 10)

Açıklamalar

yerine getirir. Bu da mümini "inanç adamı" seviyesine ulaştırır. Çünkü rıza, gönlünü ve özünü sevgiliye adamaktır.

"İnandım" deyip inandıklarına karşı güvensizlik anlamına gelecek davranışlarda bulunmak zevksizliğin asıl sebebidir. Ağzının tadı bozulmuş olan insana, en usta aşçılar bile yemek beğendiremezler. Zira bozukluk içtedir. İnanç esaslarına karşı rıza seviyesinde bir güven duygusuna sahip olmayan kişi de imanından ve ibadetlerinden zevk alamaz.

Efendimiz'in şu beyanları bu konuda ne kadar dikkat çekicidir: "Hiçbiriniz, duyguları benim getirdiklerime tâbi olmadıkça, imanın zevkine varan kâmil mümin olamaz." (Beğavi, Şerhu's-sünne, I, 160).

2. Sevdiğini Allah için sevmek:

"Allah için sevmek" bir anlamda sevgiye, sevgiden başka karşılık tanımamaktır. İşte bu anlamdaki sevgi, imana derinlik ve zevk katmaktadır. İnsan da imanın tadını böylece almaktadır.

Sevgide ölçüyü kaçırmak, insan için aklını yitirmek kadar kötü neticeler doğurabilir. Gönlünü ağyara kaptırmış bir kişi, düşman istilasına uğramış ülke gibidir. Hiçbir yerinde, hiç bir köşesinde huzur yoktur. İman izzetine ters düşen bir sevgi, mümini kendi kendisini inkâra götürür.

3. Küfre dönmeyi, ateşe atılmak gibi çirkin ve tehlikeli görmek:

Hadisimizde "imandan dönmek" ile "ateşe atılmak" arasında bir bağ kurulmuştur. Bu, imanın cennette, küfrün cehennemde olduğu temel inancının bir yansımasıdır. Yani açık şekilde, imansızın yerinin cehennem olduğu bildirilmektedir.

Ateşte yanmayı aklı başında olan hiç kimse istemez. Onun ne dayanılmaz bir acı ve elem kaynağı olduğunu bilir. İmansızlığı da böyle bilmek ve imana ne pahasına olursa olsun sahip çıkmaya çalışmak, onun zevkine ermek demektir.

Peygamber Efendimiz'in konuya ait bir duası şöyledir: "Allah'ım, imanı bize sevdir. Kalplerimizi imanla süsle. Küfrü, fıskı (günahkarlığı) ve isyanı bize çirkin göster. Bizi doğruyu bulanlardan kıl!" (Ahmed İbni Hanbel, Müsned , III,424).

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İmanın tadını alabilmek için Allah ve Resûlünü her şeyden fazla sevmek, sevdiklerini Allah için sevmek, imandan sonra küfre dönmeyi ateşe atılmak gibi kötü görmek ve böylesi bir bilinç içinde olmak gerekmektedir.
2. Bir kimseyi Allah için sevmek demek, sevdiğine karşı iyilikle artmayan kötülükle eksilmeyen bir sevgi duymak demektir.
3. Küfre dönmesi için karşılaştığı baskılara ölüm pahasına da olsa sabreden kimse, böyle davranmayandan daha üstündür.

20. HADİS

GİZLİ HALLERİN HESABI ALLAH'A AİTTİR

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:

« مَنْ قَالَ لَا إِلٰهَ إِلَّا اللهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ ، وَكَفَرَ بِمَا يُعْبَدُ مِنْ دُونِ اللهِ، حَرُمَ مَالُهُ وَدَمُهُ ، وَحِسَابُهُ عَلَى اللهِ تَعَالَى »

Hadisin Türkçesi

Ebû Abdullah radıyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellemin şöyle buyurduğunu işitmiştir:

"Kim Allah'tan başka ilah yoktur, Muhammed (s.a.v.) Allah'ın elçisidir, der ve Allah'tan başka ibadet edilenleri inkâr ederse, o kimsenin malı ve kanı haram olur. Gizli hallerinin hesabı ise Allah'a aittir."[20]

Açıklamalar

Bazı rivayetlerde geçen "lâ ilahe illallah: Allah'tan başka ilah yoktur." lafzının mefhûmuna "Muhammedün Resûlullah: Muhammed Allah'ın Resûlüdür." kısmı da dâhil olup, bu terkibe "kelime-i tevhîd" denir. Kelime-i tevhîd veya kelime-i şehadeti söyleyenin Müslümanlığına hükmedildiğini biliyoruz. Burada buna ilave olarak, Allah'tan başka tapınılan her

20 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 392 (Müslim, Îmân 37)

Açıklamalar

şeyi inkâr etmek de zikredilmiştir. Esasen kelime-i şehadet veya kelime-i tevhîdi söyleyen kimse, Allah'tan başka tapınılan bütün sahte ilahları, tâğutları ve her türlü putu reddetmiş olur.

Birçok hadiste ısrarla vurgulanan gizli hallerin hesabının Allah'a ait olduğu gerçeğini Müslümanların çok iyi kavramaları gerekir. Çünkü niyetlerin ve düşüncelerin, vâkıf olunması mümkün olmayan özel hallerin hesabını sormaya kalkmak, hem toplumu fitneye sürükler, hem de birçok haksızlık ve zulümlere yol açar. Bu sebeple insanların bu çeşit araştırma ve soruşturmalardan ve netice itibariyle bu özelliklere yönelik hüküm ve davranışlardan kesinlikle uzak durmaları emredilmiştir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Hükümler zahire göre, yani dış görünüşe bakarak verilir; niyetlere ve gönülden geçenlere göre hüküm vermek sadece Allah'a mahsustur.
2. Bütün sahte ve batıl ilahlardan uzak durmak ve onları reddetmek farzdır.
3. İnsanları niyetlerine, kafalarında ve kalplerinde gizledikleri düşüncelerine göre yargılamaya kalkmak, toplumları fitneye sürükler ve birçok zulümlerin işlenmesine sebep olur.

21. HADİS

İMANIN ÇERÇEVESİ

عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ ، قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

« مَنْ شَهِدَ أَنْ لَا إِلٰهَ إِلاَّ اللهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ ، وَأَنَّ عِيسَى عَبْدُ اللهِ وَرَسُولُهُ ، وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ ، وَأَنَّ الْجَنَّةَ حَقٌّ وَالنَّارَ حَقٌّ ، أَدْخَلَهُ اللهُ الْجَنَّةَ عَلَى مَا كَانَ مِنَ الْعَمَلِ »

Hadisin Türkçesi

Ubâde İbni's-Sâmit radıyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Kim, Allah'tan başka ilah yoktur, yalnız Allah vardır, şeriki yoktur; Muhammed, Allah'ın kulu ve resûlüdür. İsa da Allah'ın kulu ve elçisi, Meryem'e bıraktığı kelimesi ve Allah tarafından (hayat verilen) bir ruhtur. Cennet, haktır ve gerçektir, cehennem de haktır ve gerçektir." diye şehadet ederse, Allah o kimseyi, ameli ne olursa olsun, cennete koyar." [21]

Açıklamalar

Allah'ın rahmetini ümit etme konusunda en büyük güvencelerden birini kendisinde bulduğumuz bu hadîs–i şerîf, imanı esas alan en kapsamlı hadislerdendir. Peygamber Efendimiz, bu hadislerinde, Ehl-i kitaptan farklı olarak İslam'ın inanç çerçevesini belirlemiştir. Zira Allah'tan başka, kendisine kulluk yapılmaya lâyık herhangi bir ilah olmadığı, yalnızca Allah'ın var

21 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 413 (Buhârî, Enbiyâ 47; Müslim, Îmân 46)

Açıklamalar

olduğu, eşi-ortağı bulunmadığı; Muhammed'in Allah'ın kulu ve resûlü olduğu ısrarla ifade edilmektedir.

Hadiste yer alan Hz. İsa hakkındaki bu kayıt, cennete girebilmek için, İslam'ın belirlediği çerçevede sağlam bir tevhit inancına sahip olmak gerektiğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, Hristiyanların ve Yahudilerin başta ve özellikle Hz. İsa hakkındaki inançlarını düzeltmeleri gerektiği, kendi inançları üzere kaldıkları sürece, tevhide inanmış olamayacakları ve tabiî sonuç olarak da cennete giremeyecekleri anlatılmaktadır. Nitekim peygamberler içinden sadece Hz. İsa'nın burada zikredilmesi de, Ehl-i kitabın onun hakkında yanlış inanışlara sahip olmaları sebebiyledir.

Bu ve benzeri hadislerden yola çıkan âlimlerimiz, mümin olanın cennete girme bahtiyarlığını mutlaka tadacağını, bunun ise ya doğrudan veya işlediği günahların cezasını cehennemde çektikten sonra gerçekleşeceğini bildirmektedirler. Ancak Sahîh-i Müslim'deki "Allah'tan başka ilah yoktur ve Muhammed Allah'ın resûlüdür, diye şehadet eden kimseye Allah cehennemi haram kılar." hadisi, -her ne kadar "Cehennemde temelli kalmayı haram kılar." şeklinde yorumlanmışsa da- Allah'ın ve Resûlü'nün bildirdiği şekil ve muhtevada inanç sahibi olanların cehennem azabından emin olacaklarını tespit etmekte, başkaca bir şart koşmadığı için de daha büyük bir ümit telkin etmektedir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İman, ümitli olmak için yeterlidir.
2. Tevhide sahip çıkmak, Allah'ın rahmetine kavuşmak için yegâne şarttır.
3. Ehl-i kitabın özellikle Hz. İsa hakkındaki inançları hatalıdır. Bu konuda İslam'ın belirlediği esaslar geçerlidir.
4. Cennet müminler içindir; çünkü mümin; Allah'a, Peygamberine ve Peygamberininin getirdiklerine gönülden inanması sayesinde, cenneti hak eder.
5. Yaşarken korkunun, ölüm öncesinde ümidin fazla olması uygundur. Diğer bir deyişle, ölürken ümitli olabilmek için ahireti hesaba katarak yaşamak gerekir.

22. HADİS

MERHAMET

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

« إِنَّ اللهَ تَعَالَى خَلَقَ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ مِائَةَ رَحْمَةٍ كُلُّ رَحْمَةٍ طِبَاقُ مَا بَيْنَ السَّمَاءِ إِلَى الْأَرْضِ، فَجَعَلَ مِنْهَا فِي الْأَرْضِ رَحْمَةً فَبِهَا تَعْطِفُ الْوَالِدَةُ عَلَى وَلَدِهَا وَالْوَحْشُ وَالطَّيْرُ بَعْضُهَا عَلَى بَعْضٍ، فَإِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ، أَكْمَلَهَا بِهَذِهِ الرَّحْمَةِ»

Hadisin Türkçesi

Ebû Hüreyre radıyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuştur:

"Allah, gökleri ve yeri yarattığı gün, yüz rahmet halk etmiştir. Her bir rahmet göklerle yer arasını dolduracak enginliğe sahiptir. Bunlardan sadece bir rahmeti yeryüzüne indirmiştir. İşte anne yavrusuna bu sayede şefkat gösterir. Yabani hayvanlar ve kuşlar bunun sonucu olarak birbirlerine merhamet ederler. Allah Teâlâ kıyamette bu biri doksan dokuza katarak rahmetini yüze tamamlayacaktır." [22]

Açıklamalar

Bu rivayet, yeryüzünde varlıklar arasında gördüğümüz şefkat ve merhamet dolu davranışların, Allah Teâlâ'nın nihayetsiz rahmetinin çok küçük bir bölümünün eseri olduğunu ortaya koymaktadır. O'nun sınırsız rahmetinin böyle yüz parçaya bölünmüş olduğunun bildirilmesi, bize konuya ait bir fikir verebilmek içindir.

22 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 421 (Müslim, Tevbe 21)

Açıklamalar

Yüzde biri, yeryüzündeki bütün şefkat, sevgi ve merhamet olay ve davranışlarının kaynağı ise, yüzde yüzünün tecellisinin nasıl bir ortam meydana getireceğini şöyle bir düşünmemiz ve tabiî umutlanıp sevinmemiz gerekir. Aynı zamanda bu ifadeler, yüce Rabbimizin rahmetine sınır çizilemeyeceğini anlatır.

O dehşetli kıyamet gününde, ilahi rahmetin bütünüyle tecelli edeceği müjdesi, bizler için en büyük güvencedir. Öylesine ki hadisimizin Buhârî'deki bir başka rivayetinde (Rikak 19), "Eğer kâfir, Allah'ın katındaki rahmeti kavrayabilse, asla cennetten ümidini kesmez." buyurulmaktadır. Böylece konuya ait ümidin sınırları, daha doğru bir ifade ile sınırsızlığı gözlerimiz önüne serilmektedir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Allah'ın rahmeti sınırsızdır.
2. Bizlere o sınırsız rahmetten çok küçük bir parçası verilmiştir. Dünya hayatında görülen şefkat ve merhametin kaynağı işte bu yüzde birlik rahmettir.
3. Allah Teâlâ kıyamette kullarına sınırsız rahmetiyle muamele edecektir.
4. Merhameti böylesine bol Mevlamızın rahmet ve bağışını kazanabilmek için hep ümit içinde yaşamak gerekmektedir.

23. HADİS

AHİRET BİZİM İÇİN ESENLİK YURDUDUR

عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ :

« إِنَّ اللهَ لَا يَظْلِمُ مُؤْمِنًا حَسَنَةً يُعْطَى بِهَا فِي الدُّنْيَا، وَيُجْزَى بِهَا فِي الْآخِرَةِ، وَأَمَّا الْكَافِرُ، فَيُطْعَمُ بِحَسَنَاتِ مَا عَمِلَ لِلهِ تَعَالَى فِي الدُّنْيَا، حَتَّى إِذَا أَفْضَى إِلَى الْآخِرَةِ، لَمْ يَكُنْ لَهُ حَسَنَةٌ يُجْزَى بِهَا »

Hadisin Türkçesi

Enes radıyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Şüphesiz ki Allah, hiçbir müminin işlediği iyiliği karşılıksız bırakmaz. Mümin, yaptığı iyilik sebebiyle hem dünyada hem de ahirette mükâfatlandırılır. Kâfire gelince, dünyada Allah için yaptığı iyilikler karşılığında kendisine rızık verilir. Ahirete vardığında ise, kendisinin mükâfatlandırılacağı herhangi bir hayrı kalmaz."[23]

Açıklamalar

Hadîs-i şerif, müminler için hem dünya hem de ahirette ikram ve ihsanın bulunduğunu göstermektedir. Allah'a inanmadığı halde, fakir-fukaraya yardım eden ve daha başka iyilikler yapan kâfirler, bu iyilikleri karşılığında kendilerini tatmin edici bir takım nimetlere kavuşurlar. Ama iman ve ona

23 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 429 (Müslim, Münâfıkîn 56)

Açıklamalar

dayalı hâlis niyetten yoksun oldukları için bu tür işlerinden dolayı ahirette herhangi bir beklentileri olamaz. Müminler ise, yaptıkları iyilikler için hem dünyada hem de ahirette mükâfat görürler.

Bu mahiyetteki hadislerin ortaya koyduğu gerçek şudur: Allah Teâlâ hazretleri müminlere lütuf ve ihsan ile kâfirlere ise adaletle muamele eder. Bu sebeple bu hadisler, müminler için gerçekten büyük bir ümit kaynağıdır. Aynı zamanda onları çifte mükâfat alabilecekleri iyilikleri çok çok işlemeye de teşvik etmektedir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Allah Teâlâ müminlere lütfuyla muamele edecek, onların iyiliklerine hem dünyada hem de ahirette karşılık verecektir.
2. Ahirette mükâfatsız kalmayacakları inancıyla Müslümanların daha çok iyilik yapmaları gerekir.
3. Kâfirlerin dünyada her yaptıklarının karşılığını almış olmaları, Müslümanları inanç ve dinlerine karşı tereddüde sevk etmemelidir. Onların ahirette görecekleri herhangi bir mükâfat söz konusu değildir.

24. HADİS

ŞÜKÜR

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أُنْظُرُوا إِلَى مَنْ هُوَ أَسْفَلُ مِنْكُمْ وَلَا تَنْظُرُوا إِلَى مَنْ فَوْقَكُمْ فَهُوَ أَجْدَرُ أَنْ لَا تَزْدَرُوا نِعْمَةَ اللهِ عَلَيْكُمْ »

Hadisin Türkçesi

Ebû Hüreyre radıyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Hayat şartları sizinkinden daha aşağı olanlara bakınız, sizden daha iyi olanlara bakmayınız. Bu, Allah'ın üzerinizdeki nimetini hor görmemenize daha uygun bir davranıştır."[24]

Açıklamalar

Dünyada her insanın maddi ve manevi konumu aynı değildir. İnsanlardan bazısı zengin, bazısı fakirdir. Bazı insanlar daha müttakî ve dindar, bazıları ise onlardan daha aşağı seviyededir. Dünya zenginliği sadece mal, mülk ve para cinsinden varlık olarak değil, çoluk çocuk, güç kuvvet, mevki makam gibi şeyler cinsinden de olabilir. İnsanlar çoğu kere bu dünyalıklara özenirler.

24 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 468 (Müslim, Zühd 9. Ayrıca bk. Tirmizî, Kıyamet 58, Libâs 38; İbni Mâce, Zühd 9)

Açıklamalar

Fakir zengine, çocuğu olmayan veya az olan çocuğu çok olana, bir mevki ve makam sahibi olmayan, mevki ve makam sahibi olana özenir. Oysa bu doğru değildir. Çünkü fakir olduğunu söyleyenden daha fakir olan, çocuğu olup da buna herhangi bir sebeple sevinemeyen, bir makam sahibi olup da onun vebalini taşıyamayan nice insan vardır. Kişi eğer özenecekse bu gibi geçici şeylere değil, kalıcı ve Allah katında değeri olan şeylere özenmelidir.

Zengin olup, zenginliğini Allah yolunda harcayana özenilebilir. Takva ehli ve dindar bir kimseye, ilim sahibi olup ilmini Allah yolunda kullanana özenmek lâzımdır. Çünkü bu özellikler kalıcı ve Allah katında değerli olan şeylerdir. Bu sebeple Peygamber Efendimiz, dünyalık yönünden herkesin kendinden daha aşağı derecede olanlara bakmasını tavsiye etmiştir. Böylece herkes kendi bulunduğu hale hamd ve şükretme imkânına kavuşmuş olur.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Müslüman bir kimsenin, dünyalık işler, mal, mülk ve zenginlik gibi konularda kendisinden aşağı derecede olanlara, din işlerinde ve manevi faziletler konusunda daha üstün olanlara bakması sünnete uygundur.
2. İnsan, bulunduğu hale hamd etme ve şükretme faziletine sahip olabilmelidir.

25. HADİS

DÜNYAYA AŞIRI GÖNÜL VERMEMEK

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا، قَالَ:
أَخَذَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِمَنْكِبَيَّ، فَقَالَ:
«كُنْ فِي الدُّنْيَا كَأَنَّكَ غَرِيبٌ، أَوْ عَابِرُ سَبِيلٍ»

Hadisin Türkçesi

İbni Ömer radıyallahu anhümâ şöyle dedi: Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem benim iki omuzumu tuttu ve **"Dünyada sanki bir garip veya bir yolcu gibi ol."** buyurdu.."[25]

Açıklamalar

Hz. Peygamber, Abdullah İbni Ömer'e söyleyeceği sözü söylemeden ve yapacağı nasihati yapmadan önce onun omuzunu tutmuştu. Bu hareket, sözü söyleyenin karşısındakine verdiği önemi ve söyleyeceği söze de dikkat edilmesi gerektiğini ifade eder. Garip, memleketinden ve ailesinden uzakta bulunan kimse anlamına gelir. Yolcu da hemen hemen aynı anlamı

25 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 472 (Buhârî, Rikak 3. Ayrıca bk. Tirmizî, Zühd 25; İbni Mâce, Zühd 3)

Açıklamalar

ifade eder. Aradaki mana farkı şudur: Garip, memleketinden ve ailesinden uzak ise de, bulunduğu ve bir müddet kaldığı gurbette, ikamet ettiği yerde bir kaç tanıdık edinmiş olabilir. Gelip geçici yolcu bundan da mahrumdur.

Peygamber Efendimiz, İbni Ömer'e dünyada bir garip, bir yolcu gibi yaşamayı öğütlerken, dünyaya ve insanlara çok bağlanıp kalmamasını, dünyayı ebedî bir vatan gibi görmemesini, insanlarla çok fazla iç içe olmamasını tavsiye etmiş oluyordu. Bir garip gibi veya bir yolcu gibi olan kimsenin, başkalarına karşı hasedi, kini, düşmanlığı, kavgası, kötü düşünce ve davranışları olmaz. Bütün bunlar, halk ile çok iç içe olmanın ve dünyaya aşırı derecede meyledip gönül bağlamanın sonucudur. O halde insan bunlardan kendini koruyabilmek için tedbirler almalıdır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Bu hadis, Peygamberimizin İbni Ömer'i çok sevdiğinin delillerinden biridir.
2. Her işi vaktinde ve saatinde yapmak Müslümanın prensibi olmalıdır.
3. Mümin dünyaya aşırı derecede meyletmemeli ve gönül bağlamamalıdır.
4. İnsan tükenmez arzuların esiri olmamalıdır.
5. Allah'a karşı kulluğu artırmak için her anı, sağlığı, sıhhati ve hayatı ganimet bilmelidir.

26. HADİS

KENDİSİNE İMRENİLECEK İNSAN

عَنِ ابْنِ مَسْعُودٍ، رَضِيَ اللهُ عَنْهُ،عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
« لَا حَسَدَ إِلَّا فِي اثْنَتَيْنِ: رَجُلٌ آتَاهُ اللهُ مَالًا ، فَسَلَّطَهُ عَلَى هَلَكَتِهِ
فِي الْحَقِّ ، وَرَجُلٌ آتَاه اللهُ حِكْمَةً ، فَهُوَ يَقْضِي بِهَا وَيُعَلِّمُهَا »

Hadisin Türkçesi

İbni Mes'ûd radıyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Ancak iki kişiye gıpta edilir: Allah'ın verdiği malı hak yolunda harcamayı başaran kimse. Yine Allah'ın kendisine verdiği ilim ve hikmet ile yerli yerince hükmeden ve onu başkalarına öğreten kimse."[26]

Açıklamalar

"Haset" kelimesi bu hadîs-i şerîfte "gıpta" anlamındadır. Gıpta, başkasının elinde bulunan mal ve imkânların onun elinde kalmakla birlikte, bir benzerinin veya bir mislinin de kendisine verilmesini temenni etmektir. Haset ise, başkasının elindeki malın ondan alınıp kendisine verilmesini dilemektir. Gıptaya haset denilmesi mecazi anlamdadır.

26 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No:545 (Buhârî, İlim 15, Zekât 5, Ahkâm 3, Temennî 5, İ'tisâm 13, Tevhîd 45; Müslim, Müsâfirîn 268)

Açıklamalar

Gıpta, bir anlamda hayır ve güzelliklerin artmasını temenni etmektir. Ayrıca gıptanın kendisi bir iyilik ve güzelliktir. Haset, başkasına ait imkân ve iyiliklerin ondan alınıp kendisine naklini istemek olduğu için tam anlamıyla kıskançlıktır.

Mal ve servet sahibi olmak, böylece, Allah Teâlâ'nın bir lütfunu elde etmek elbette güzeldir. Ancak asıl güzellik ve hüner, Allah'ın lütfu olan malı, hak yolunda harcamayı başarabilmektir. Çünkü tecrübe göstermiştir ki mal harcamakta insanların çoğu başarılı değildir. Aslında "imtihan vesilesi" olarak verilmiş olan "mal", çoğu kimsenin başarısız bir imtihan geçirmesine vesile olmakta, azmasına, sapmasına, haksızlık yapmasına kapı açmaktadır.

Peygamber Efendimiz bu hadiste Allah'ın lütfettiği bilgi ve kavrayışı, hayatını yönlendirmekte kullanan ve başkalarını da bu büyük fazilete sahip kılmak için gayret gösteren kimseye de gıpta edilebileceğini bildirmektedir. Bilmek bir meziyet olmakla beraber, bilgi ve hikmetle amel etmek, daha büyük bir fazilettir. Hele o fazileti başkalarına kazandırmaya çalışmak ise elbette gıpta edilecek bir davranıştır.

Mal ve hangi anlamda olursa olsun hikmet, aslında biri maddi, biri manevi iki büyük nimet ve değerdir. Ancak onların asıl değeri, yerli yerinde kullanılmalarıyla ortaya çıkmaktadır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Mal ve ilim insanda cimrilik duygularını kamçılayan iki değerdir.
2. Bu iki nimeti hak yolunda değerlendirebilen kimseler gıpta edilmeye layık kişilerdir.
3. Gıpta güzel bir haslettir.

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Din Öğretimi Genel Müdürlüğü

27. HADİS

CÖMERTLİK: CENNETİN ANAHTARI

عَنْ عَبْدِ اللهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا،
أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :
« أَيُّ الْإِسْلَامِ خَيْرٌ ؟»
قَالَ: « تُطْعِمُ الطَّعَامَ ، وَتَقْرَأُ السَّلَامَ عَلَى مَنْ عَرَفْتَ وَمَنْ لَمْ تَعْرِفْ »

Hadisin Türkçesi

Abdullah İbni Amr İbni Âs radıyallahu anhumâ'dan rivayet edildiğine göre bir kimse Resûlullah sallallahu aleyhi ve selleme:

- Müslümanın hangi ameli daha hayırlıdır? diye sordu. Hz. Peygamber de:

"Tanıdık tanımadık herkese yemek yedirmen ve selam vermendir." buyurdu."[27]

Açıklamalar

"Yemek ikramı ve selam ifşası" hayır yapmakta iki önemli adımdır. Özellikle insanlar arası ilişkilerde bu iki hareket, birçok olumlu adımların atılmasını sağlar. Yemek yedirmek ve selam vermek toplumda sıcak

27 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 551 (Buhârî, Îmân 6, 20; İsti'zân 9, 19; Müslim, Îmân 63. Ayrıca bk. Nesâî, Îmân 12; İbni Mâce, Et'ime 1)

Açıklamalar

ilişkilerin, köklü dostlukların kurulması ve güzelliklerin artması için iki önemli iyiliktir. Bunların muhataplarının "tanıdık tanımadık herkes" olması, her iki iyilik için de en geniş çerçevenin tespiti anlamına gelir.

Burada önemli bir noktayı daha hatırlamakta fayda vardır. Sevgili Peygamberimiz, kendisine en üstün amellerin neler olduğunu soranlara, özellikle kendi durumları açısından yani onlar için en hayırlı ameli söylemek suretiyle cevap verirdi. Onun usulü bu idi. O yüzden cevapları değişik olurdu.

Zamanımızda özellikle büyük şehirlerde, kimin ne olduğunu hangi inanç ve düşünceye sahip bulunduğunu, çoğu zaman kestirmeye imkân yoktur. Buna rağmen tanıdık tanımadık herkese selam vermek ve ikramda bulunmak, Müslüman iyilikseverliğinin anlaşılması bakımından da oldukça önemlidir. Çünkü insan, ihsanın kuludur.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Müslüman herkese iyilik yapmaya bakmalıdır.
2. İyilik konusunda, tanıdık tanımadık herkese yemek yedirmenin ve selam vermenin özel bir yeri ve önemi vardır.
3. Toplumda sıcak ilişkilerin ve samimi dostlukların kurulmasına Müslümanlar öncülük etmelidir.
4. Hz. Peygamber'in cevapları, soru soranların özel durumlarını dikkate alan önceliklere sahiptir.

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Din Öğretimi Genel Müdürlüğü

28. HADİS

GÜZEL AHLAK MÜSLÜMANIN SÜSÜDÜR

عَنِ النَّوَّاسِ بْنِ سَمْعَانَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

« اَلْبِرُّ حُسْنُ الْخُلُقِ وَالْإِثْمُ مَا حَاكَ فِي نَفْسِكَ،

وَكَرِهْتَ أَنْ يَطَّلِعَ عَلَيْهِ النَّاسُ»

Hadisin Türkçesi

Nevvâs İbni Sem'ân radıyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre Peygamber aleyhisselam şöyle buyurdu:

"İyilik güzel ahlaktan ibarettir. Günah ise kalbini tırmalayıp durduğu halde insanların bilmesini istemediğin şeydir."[28]

Açıklamalar

Peygamber Efendimizin özelliklerinden biri, anlatılması zor olan şeyleri, özlü bir şekilde, duru ve berrak bir ifadeyle kolayca anlatmasıdır. Bu özelliğe kendisi "cevâmiu'l-kelim" adını vermektedir.

İyilik ve kötülük terimleri de, ifade edilmesi kolay olmayan sözlerdendir. İyiliğin güzel ahlak demek olduğunu söyleyen Efendimiz, başka hadislerinde güzel ahlakı eziyetlere göğüs germek, fazla kızmamak, güler yüzlü ve tatlı dilli olmak diye anlatır.

28 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 591 (Müslim, Birr 14, 15. Ayrıca bk. Tirmizî, Zühd 52)

Açıklamalar

Günah ve kötülüğü kolayca anlamamız için bir ölçü getiren Resûl-i Ekrem sallallahu aleyhi ve sellem, bize diyor ki:

Şayet yapılan iş gönülde bir huzursuzluk doğuruyor ve o işin başkaları tarafından duyulması istenmiyorsa, o hareket mutlaka çirkindir, günahtır, yapılmasına Allah Teâlâ'nın izin vermediği bir harekettir. Çünkü insanların çoğu yaptıkları iyiliğin duyulmasını, bu sebeple kendilerine gıpta ve hayranlıkla bakılmasını isterler. Bu ölçü, herkesin rahatlıkla kullanabileceği şaşmaz bir ölçüdür. Zaten yapılan bir hareketin günah olup olmadığı hususunda şüpheye düşmek bile, o hareketi terk etmek için yeterli bir sebeptir.

Günah kiriyle büsbütün kararmamış kalpler, iyi ve kötüyü ayna gibi gösterirler. Bu sebeple vicdanı körelmemiş bir mümin, bir şey yapmak istediği zaman önce gönlüne bakmalıdır. Eğer o hareketi yapmaktan dolayı gönlünde bir rahatsızlık hissediyor, içini bir şüphe ve tedirginlik kemirip duruyorsa, derhal o işten vazgeçmelidir. Çünkü sağlam bir vicdan insana doğru yolu gösterir.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Dinimize göre insanın varması gereken hedef, güzel ahlaktır.
2. İnsan iyi ile kötüyü, İslam'ın kökleştiği temiz bir kalp sayesinde ayırt edebilir.
3. Yapılan bir iş kalbi tedirgin ediyor ve insanların onu duyması istenmiyorsa, o iş mutlaka günahtır.

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Din Öğretimi Genel Müdürlüğü

29. HADİS

SÜNNET İLE GÜNDELİK HAYAT ARASINDAKİ BAĞ

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهَا،

« كَانَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُعْجِبُهُ التَّيَمُّنُ فِي شَأْنِهِ كُلِّهِ : فِي طُهُورِهِ ، وَتَرَجُّلِهِ ، وَتَنَعُّلِهِ »

Hadisin Türkçesi

Âişe radıyallahu anhâ,

"Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem; temizlenmeye, taranmaya, ayakkabısını giymeye varıncaya kadar her işe sağdan başlamayı pek severdi." demiştir.[29]

Açıklamalar

Peygamber Efendimiz abdest alırken, saçını, sakalını tararken, ayakkabısını ve elbisesini giyinirken, yerken ve içerken, birine bir şey verirken veya alırken, kısacası güzeli ve temizliği ifade eden her işi yaparken sağdan başlamayı veya bunları sağ elle yapmayı âdet edinmişti ve böyle yapmaktan hoşlanırdı.

Resûl-i Ekrem Efendimiz, taharet yapmak, kirli bir şeyden temizlenmek, kirliliği hatıra getiren tuvalet ve benzeri yerlere girmek veya insanın vücudunu örten ve koruyan mest, ayakkabı, pantolon ve elbise gibi şeyleri çıkarmak yahut mescit gibi ulvi bir mekândan çıkmak gerektiğinde hep sol

29 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 722 (Buhârî, Vudû' 31, Salât 47, Et`ime 5, Libâs 38, 77; Müslim, Tahâret 66, 67. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Libâs 41; Tirmizî, Cum'a 75; Nesâî, Tahâret 90, Gusül 17, Zînet 8, 63; İbni Mâce, Tahâret 42)

Açıklamalar

el veya ayağını kullanmayı tercih ederdi.

Bir Müslüman bu genel kuralları dikkate alarak hangi işleri sağ elle, hangilerini sol elle yapmak gerektiğine karar verebilir. Mesela camiye girerken ayakkabısıyla birlikte kitabını taşımak durumunda olan bir kimsenin, kitabı sağ eline, ayakkabıyı da sol eline alması uygun olur.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İyi, güzel ve olumlu her işi sağ elle, böyle olmayanları sol elle yapmak gerekir.
2. İnsanda güzellik ve yücelik duygusu uyandıran bir yere girerken sağ ayakla, böyle olmayan yerlere de sol ayakla girmelidir.

30. HADİS

YEMEK DUASI

عَنْ مُعَاذِ بْنِ أَنَسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ،قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
« مَنْ أَكَلَ طَعَامًا فَقَالَ: اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي أَطْعَمَنِي هٰذَا ،
وَرَزَقَنِيهِ مِنْ غَيْرِ حَوْلٍ مِنِّي وَلَا قُوَّةٍ، غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ»

Hadisin Türkçesi

Muâz İbni Enes radıyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Bir kimse yemek yedikten sonra, 'Bana bu yemeği yediren, sonucu etkileyecek bir güç ve kudretim olmaksızın onu bana nasip eden Allah'a hamdolsun', derse, geçmiş günahları bağışlanır."[30]

Açıklamalar

Yemek yedikten sonra Allah'a hamdetmek bir görevdir. Resûl-i Ekrem Efendimizin pek güzel işaret ettiği gibi, insanoğlu yiyip içtiği sayısız nimetlerden en küçüğünü bile ortaya koymaktan acizdir. Öte yandan, insan için yaratılan bu nimetlerin yiyip içilmesi için de Allah'ın yardımına, güç ve kuvvet vermesine ihtiyaç vardır. Durum böyle olunca, insan pek çok se-

30 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 736 (Ebû Dâvûd, Libâs 1; Tirmizî, Daavât 56. Ayrıca bk. İbni Mâce, Et`ime 16)

Açıklamalar

bepten dolayı Rabbine hamt ve şükretmek zorundadır.

Yarattığı nimetleri kullarına ikram eden, onları yedirip içiren Rabbimiz, kendisine hamt ve şükredenlere, hiç kimsenin veremeyeceği bir diş kirası lütfetmekte, onların daha önce işlediği günahları bağışlamaktadır. Bağışlanacak bu hataların küçük günahlar olduğunu biliyoruz.

Burada, dikkat edilmesi gereken bir diğer husus da, Müslümanların yemeğe başlamadan önce değil de yemekten sonra dua etmesi gerektiğidir. Bu durumda yemeğe başlarken **bismillah**, yemekten sonra da en azından **elhamdülillâh** demek gerekir. Verdiği nimetlerden dolayı Allah'a daha çok dua etmek isteyenler, Peygamber Efendimizin bu ve başka hadislerde zikredilen dualarından birini okumalıdır. Resûl-i Ekrem Efendimizin en çok yaptığı dualardan biri de şudur:

"Elhamdü lillâhillezî et`amenâ ve sekânâ ve ce`alenâ müslimîn"
(Bizi yediren, içiren ve bizi Müslüman eden Allah'a hamt olsun.)

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimizin yaptığı gibi yemeklerden sonra Allah'a hamdetmeliyiz.
2. Allah'a hamdederek kulluk görevini yapan bir insan, O'nun bağışını kazanarak geçmiş günahlarından kurtulur.
3. Allah'ın lütfu olmadan, insanın hiçbir şey yapamayacağı unutulmamalıdır.

31. HADİS

MÜSLÜMANLARIN SORUMLULUKLARI

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وسَلَّمَ قَالَ :
« حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ خَمْسٌ: رَدُّ السَّلَامِ. وَعِيَادَةُ الْمَرِيضِ، وَاتِّبَاعُ الْجَنَائِزِ، وَإِجَابَةُ الدَّعْوَةِ، وَتَشْمِيتُ الْعَاطِسِ»

Hadisin Türkçesi

Ebû Hüreyre radıyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Müslümanın, Müslüman üzerindeki hakkı beştir: Selam almak, hasta ziyaret etmek, cenazenin arkasından yürümek, davete icabet etmek ve aksırana "yerhamükellah" demek."[30]

Açıklamalar

Müslümanlar sosyal hayatın akışı içerisinde acı tatlı pek çok durum yaşarlar. Bu durumlarda da birbirlerine yardımcı olmaları, güven vermeleri, ilgi göstermeleri temel dini görevlerindendir.

Müslümanların birbirine karşı var olan haklardan beş tanesini Peygamber Efendimiz burada hatırlatmaktadır. Bu sebeple birbirimize ilgisiz kalmamalı, zor ve mutlu anlarında akraba, arkadaş ve dostlarımızın yanında olmalıyız. Böylece güçlü bir İslam toplumunu oluşturmuş oluruz.

31 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 897 (Buhârî, Cenâîz 2; Müslim, Selâm 4. Ayrıca bk. İbni Mâce, Cenâiz 1)

Açıklamalar

Yüce dinimiz, müminleri, bu konularda eğitime tâbi tutmuştur. Onları iyi gün dostu olmaya değil, daha çok kötü gün dostu olmaya teşvik etmiştir. Hasta ziyaretinin değeri ve konuya ait büyük teşvikin anlamı buradan kaynaklanmaktadır. Dünya hayatının her safhasında mümince davranmak, İslam toplum yapısının hem dinamizmi hem de ayrıcalığıdır.

Din kardeşini hastalığında ziyaret etmek, vefatı halinde de cenaze namazına iştirak edip onu mezarına götürmek ve arkasından dua etmek, kardeşlik hukukunun bir gereği ve vefakârlığın bir göstergesidir.

İslam, insana sadece sağlığında, üretken olduğu yıllarda değer verip sonra onu bir toplum posası gibi kendi yalnızlığına ve çaresizliğine terk eden sistemlere hiç benzemez. İnsanı insan olarak ele alır, sağlığında, hastalığında ve ölümünde ona hep aynı gözle bakar ve öyle bakılmasını ister.

Toplum güvencesi veya sosyal güvenlik diye dillerden düşürülmeyen kavramların gerçek boyutları İslam'da insanla başlayıp insanla biter.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Hz. Peygamber hasta ziyaretini ve cenazeye iştirak etmeyi teşvik etmiştir.
2. Hastayı ziyaret edip ebediyet yolcusunu uğurlamak Müslümanın, Müslüman üzerindeki din kardeşliğinden doğan haklarındandır.
3. Selamı almak, davete icabet etmek, aksırana "elhamdülillah" dediğinde "yerhamükellah" demek, yeminini bozmamak, haksızlığa uğrayana yardım etmek Hz. Peygamber'in tavsiye ettiği beşerî ilişkiler cümlesindendir.

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Din Öğretimi Genel Müdürlüğü

32. HADİS

CAMİDE İBADETE DEVAM

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :

« مَنْ تَطَهَّرَ فِي بَيْتِهِ ، ثُمَّ مَضَى إِلَى بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ اللهِ،

لِيَقْضِيَ فَرِيضَةً مِنْ فَرَائِضِ اللهِ كَانَتْ خُطُوَاتُهُ إِحْدَاهَا تَحُطُّ خَطِيئَةً،

وَالْأُخْرَى تَرْفَعُ دَرَجَةً »

Hadisin Türkçesi

Ebû Hüreyre radıyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre, Peygamber sallallahu aleyhi ve sellem,

"Bir kimse evinde güzelce temizlenir, sonra Allah'ın farzlarından bir farzı yerine getirmek için Allah'ın evlerinden birine giderse, attığı adımlardan her biri bir günahı silip yok eder; diğer adımı da onu bir derece yükseltir." buyurdu. "[32]

Açıklamalar

Hadiste geçen temizlik, herhangi bir meşru sebeple suyu kullanamayan kimsenin yapmak zorunda olduğu teyemmüme varıncaya kadar bütün temizlenme çeşitlerini kapsar. Dinimiz maddi ve manevi temizliğe büyük önem vermektedir. İbadetlerimizin hepsinin temelinde bu iki temizlik vardır. Bu temizlikten biri vücudumuzdaki görünen kirleri veya hades de-

32 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 1056 (Müslim, Mesâcid 282)

Açıklamalar

diğimiz abdestsizlik gibi görünmeyen kirleri giderir; diğeri ise kalpteki manevi kirlerden bizi arındırır. Bir insan evinden camiye gitmek üzere çıkarken, her iki temizliğe de riayet ederek çıkar. Riya ve gösterişten uzak, samimiyet ve ihlasla, ecrini ve sevabını sadece Allah'tan umarak camiye ve cemaate gelen kimse manevi temizliği de sağlamış demektir.

Allah'ın evinden maksat, cemaatle namazın ve Allah'a ibadetin mekânı olan cami ve mescitlerdir. Camiler, farz namazların cemaatle kılındığı yerlerdir. Nafile namazların evde kılınması daha faziletlidir. Ancak cami ve mescitlerde sünnet namaz kılınmayacağı gibi bir sonuç doğurmaz. Çünkü hem Peygamber Efendimizin hem sahabelerin mescitte farzlar dışındaki namazları kıldıklarını, ayrıca itikâf yaptıklarını, Allah'ın zikriyle meşgul olduklarını biliyoruz. Şu kadar var ki nafile namazlar farz namazlar gibi cemaat halinde kılınmamıştır.

Camiye cemaate giderken atılan her adımın ayrı bir ecri ve sevabı olduğunu biliyoruz. Burada, bu sevabın ve mükâfatın daha somut bir şekilde ifade edildiğini görmekteyiz. Atılan her adımdan biri bir küçük günahı gidermekte, diğer adım ise müminin derecesinin yükselmesine vesile olmaktadır. Bu müjde, camiye ve cemaate devam etmenin ne kadar önemsenmesi gereken bir davranış olduğunu da ortaya koymaktadır. Özellikle büyük şehirler başta olmak üzere, ülkemizin birçok yerleşim biriminde Müslümanların cemaate devam hassasiyetini gün geçtikçe kaybettiklerini görmekteyiz. Kanaatimizce bu önemli sünneti yeniden ihya (canlandırmak) için gayret etmek her Müslümanın görevleri arasındadır. Toplu ibadet ve toplu dua dinimizin en önemli belirleyici niteliklerinden biridir. Caminin dışında hiçbir mekân bunu sağlayamaz.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Temizlik, bütün ibadetlerin temel şartıdır.
2. Cami ve mescitler Allah'ın evi olup, en emin mekânlardır.
3. Farz namazları camide ve cemaatle kılmak daha faziletlidir.
4. Camiye giderken atılan iki adımdan biri bir küçük günahı imha ederken, ikinci adım müminin Allah katındaki derecesini yükseltir.

33. HADİS

CEMAAT İLE İBADETE DEVAM

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وسَلَّمَ قَالَ:

« ... وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي الْعَتَمَةِ وَالصُّبْحِ لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبْوًا »

Hadisin Türkçesi

Ebû Hüreyre radıyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"İnsanlar yatsı namazı ile sabah namazındaki fazilet ve sevabı bilselerdi, emekleyerek bile olsa mutlaka camiye, cemaate gelirlerdi."[33]

Açıklamalar

Peygamber Efendimiz döneminde sabah ve yatsı namazları münafıkların çoğu kere camiye, cemaate gelmedikleri namazlardır. Bu özelliği sebebiyle müminle münafığı, ihlas sahibi olanla nifak alâmeti taşıyanı ayırt etmede bu iki namaz bir ölçü kabul edilmiştir.

Sabah namazı vakti uykudan uyanmanın çok zor olduğu, yatsı namazı vakti de yorgunluğun had safhaya varıp uykunun baskın geldiği zamanlardır. Bu iki vakitte camiye ve cemaate gitmek gerçekten büyük bir azim ve gayreti gerektirir. Faziletinin daha üstün, sevabının daha çok olmasının sebeplerinin başında bu özellikler gelir. Çünkü zoru başarmanın ve güçlü-

33 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 1074 (Buhârî, Ezân 9, 32; Müslim, Salât 129. Ayrıca bk. Tirmizî, Mevâkît 52; Nesâî, Mevâkît 22, Ezân 31)

Açıklamalar

ğe göğüs germenin fazileti ve sevabı daha çoktur. Bu sebeple sabah ve yatsı namazında cemaate emekleyerek de olsa gelmek tavsiye edilmiştir. Bu hususta ne kadar gayret gösterilmesi gerektiği mübalağalı bir tarzda ifade edilmiştir.

Beş vakit namazın her birinin farzlarının camide ve cemaatle kılınması tavsiye edilmişse de, sabah ile yatsı namazlarına farklı bir yer verildiği pek çok sahih rivayetten açıkça anlaşılmaktadır. Müslümanlar, bu hadislerin gereğini yerine getirdikleri ölçüde Allah katında değer kazanırlar.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Sabah ve yatsı namazlarını camide cemaatle kılmak daha faziletlidir.
2. Sabah ve yatsı namazları, münafıklara en zor gelen namazlardır. Bu sebeple bu iki vaktin namazı, müminle münafığı ayırıcı bir özelliğe sahiptir.
3. Emekleyerek ve sürünerek de olsa camiye, cemaate gelmeye özen göstermek gerekir.

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Din Öğretimi Genel Müdürlüğü

34. HADİS

PEYGAMBERİMİZ'E SALAVAT

عَنْ أَوْسِ بْنِ أَوْسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
« إِنَّ مِنْ أَفْضَلِ أَيَّامِكُمْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ، فَأَكْثِرُوا عَلَيَّ مِنَ الصَّلَاةِ فِيهِ،
فَإِنَّ صَلَاتَكُمْ مَعْرُوضَةٌ عَلَيَّ »

Hadisin Türkçesi

Evs İbni Evs radıyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Günlerinizin en faziletlisi cuma günüdür. Bu sebeple o gün bana çokça salâtü selam getiriniz zira sizin salâtü selamlarınız bana sunulur."[34]

Açıklamalar

Peygamber Efendimiz, "günlerin en faziletlisi" olan cuma günü daha fazla salâtü selam getirmemizi emir buyurmaktadır.

Getirdiğimiz salâtü selamlar, Efendimize sunduğumuz birer hediyedir. Özel günlerde sunulan hediyeler daha bir anlam kazanır. Cuma günleri diğer zaman dilimlerine göre en özel, en değerli zamanlardır.

Resûl-i Ekrem Efendimizin belirttiğine göre, ümmeti kendisine "Allâhümme salli alâ Muhammed'in ve alâ âli Muhammed" diye salâtü selam gönderdikçe, O kendisine gönderilen salâtü selamı alacaktır.

34 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 1160 (Ebû Dâvûd, Salât 201, Vitir 26. Ayrıca bk. Nesâî, Cum`a 5; İbni Mâce, İkâmet 79, Cenâiz 65)

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Peygamber Efendimizin mübarek ruhuna gönderilen salâtü selamlar kendisine sunulur. O da bu selamları alır.
2. Cuma günü çok faziletli bir gün olduğu için, Resûlullah Efendimize bu mübarek günde sunulan salâtü selamlar, diğer vakitlerdeki salâtü selamlardan daha kıymetli, sevabı daha çoktur.

35. HADİS

KADİR GECESİ

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

« مَنْ قَامَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا ، غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ »

Hadisin Türkçesi

Ebû Hüreyre radıyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre Nebî sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Faziletine inanarak ve karşılığını Allah'tan bekleyerek Kadir gecesini değerlendiren kişinin geçmiş günahları bağışlanır."[35]

Açıklamalar

Kadir suresinde kıymeti anlatılan fakat zamanı kesin olarak açıklanmayan o kutlu gecenin fazilet ve bereketi büyüktür. Gönülden inanıp sevabını sadece Allah'tan bekleyerek ibadet, dua ve hayır hasenat ile o geceyi ihya edip değerlendirmeye çalışan müminlerin elde edecekleri kazanç, geçmiş günahlarının bağışlanmasıdır. Bu, küçümsenecek bir sonuç olmadığı gibi, hadisin ifadesiyle iman ve ihtisaba dayalı ihya da basit ve rastgele kayıtlar değildir.

İman, her işimizde temel şarttır. Yapılan her ibadet de Allah rızasını gözeterek, mükâfatı sadece ve sadece O'ndan bekleyerek (ihtisab) yerine

35 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 1192 (Buhârî, Îmân 25, 27, 28, 35, Savm 6, Terâvih 1, Leyletü'l-kadr 1; Müslim, Müsâfirîn 173-176. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Ramazan 1; Tirmizî, Savm 1; Nesâî, Kıyâmü'l-leyl 3, Savm 39-40; İbni Mâce, İkâmet 173, Sıyâm 2, 39)

Açıklamalar

getirilmelidir. Hadisteki bu iki şart, ibadetlerin başka maksatlarla da yapılabileceğini fakat bunların hiçbir olumlu sonuç vermeyeceğini anlatmaktadır. İnanmadığı halde ya da gösteriş olsun diye böyle müstesna gün ve gecelerde birtakım girişimlerde bulunanlar, ancak kendilerini aldatırlar ve boşuna yorulmuş olurlar. Âdet olduğu için değil, içinden gelerek Kadir gecesini değerlendirmeye çalışmak önemlidir. Bunun sonucu ise, geçmiş günahlardan arınmaktır. İnsanın geçmişi, sırtında bir kambur gibi daima kendisini takip eder. Günah ve vebal yükü altındaki insan, böylesi fırsatlarda işte o yükten kurtulma imkânını yakalar. Bu, son derece rahatlatıcı bir sonuçtur. Yeni doğmuş gibi, hayata yeniden başlamayı kim istemez?

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Kadir gecesi, kadri, kıymeti yüce bir gecedir.
2. Değer ve faziletine inanarak ve karşılığını Allah'tan bekleyerek bu geceyi ihya eden, geçmiş günahlarından arınır.
3. İnançsız ve ihlassız yapılacak herhangi bir davranışın kıymeti yoktur.

36. HADİS

ALIŞVERİŞ AHLAKI

عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وسَلَّمَ قَالَ :

« رَحِمَ اللهُ رَجُلًا سَمْحًا إِذَا بَاعَ، وَإِذَا اشْتَرَى، وَإِذَا اقْتَضَى»

Hadisin Türkçesi

Câbir radıyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Satışta, alışta ve borcunu istemekte kolaylık gösteren kimseye Allah merhamet etsin."[36]

Açıklamalar

Kolaylık prensibi, dinimizin temel esasıdır. Gerek Kur'an gerek sünnetin bu yöndeki talimatları ve Resûl-i Ekrem Efendimizin her asra ışık tutucu nitelikteki uygulamaları bizim için önemli bir fikrî zemin ve fiilî örnek teşkil etmektedir.

Pek çok ayet ve hadiste dinin kolaylık olduğu açıkça belirtilmiştir. Bundan maksadın dinimizin kurallarına uymak ve onları zorlaştırmamak olduğu açıktır. Müslümanlar da insanlarla olan muamelelerinde kolaylık esasını öne geçirmelidir. Özellikle alışverişte ve borçludan alacağını istemekte bu prensip daha da önem taşır. Bu yönde gösterilecek kolaylık onların muhtaç oldukları zaruri ihtiyaçları temine yardımcı olur. Ayrıca müminlerin

36 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 1371 (Buhârî, Büyû' 16. Ayrıca bk. İbni Mâce, Ticârât 28)

Açıklamalar

arasında dostluğun ve kardeşliğin doğmasına imkân verir. İnsanların büyük çoğunluğunun zaruri ihtiyaçlarını bile yerine getiremeyecek kadar fakir olduğu ülkeler günümüzde de dünya nüfusunun çoğunluğunu oluşturmaktadır. Bu sebeple alışverişte insanlara anlayışlı davranmak ve kolaylık göstermek, iyilik ve hayrın en önemlilerindendir.

Peygamber Efendimiz böyle davrananlara dua etmektedir ki onun duasının reddedilmeyeceğine her mümin gönülden inanır. Şu hadis de bizlere müjde örneği sunmaktadır: "Allah Taâlâ sizden önceki ümmetlerden bir kişiyi bağışladı. Çünkü o sattığı zaman kolaylaştırır, satın aldığında kolaylık gösterir ve borçludan alacağını isterken kolaylığı tercih ederdi." (Tirmizî, Büyû' 74; Nesâî, Büyû' 104; İbni Mâce, Ticârât 28).

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İslam dini temelde kolaylık üzerine bina edilmiştir. Bu nedenle, insanlarla muamelede bu esası öne geçirmek gerekir.
2. Alışveriş ve borçlanma toplumda hemen her ferdi ilgilendiren bir muamele olup, bu alanda kolaylık yolunu tercih etmek faziletli bir davranış olur.
3. İnsan, hakkı olan bir şeyi talep ederken de kolaylık yolunu seçmelidir.

37. HADİS

TÜKENMEZ SEVAP KAYNAĞI AMELLER

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ :

« إِذَا مَاتَ ابْنُ آدَمَ اِنْقَطَعَ عَمَلُهُ إِلَّا مِنْ ثَلَاثٍ :

صَدقَةٍ جَارِيَةٍ، أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ، أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ »

Hadisin Türkçesi

Ebû Hüreyre radıyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre, Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"İnsanoğlu öldüğü zaman bütün amellerinin sevabı da sona erer. Şu üç şey bundan müstesnadır: Sadaka-i câriye, istifade edilen ilim, kendisine dua eden hayırlı evlat."[37]

Açıklamalar

Ölüm, bu dünyada yaşanan geçici hayatın sona ermesi, varlığı kesin olan ebedî hayata geçişin başlangıcıdır. Ölümle hayat durduğu gibi, yapılan hayırlar da, günahlar da sona erer. Ancak ilahi hikmetin bir sonucu olarak bazı işlerin sevabı, bazı işlerin günahı ölümden sonra da devam eder.

37 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 1386 (Müslim, Vasiyyet 14. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Vasâya 14; Tirmizî, Ahkâm 36; Nesâî, Vasâyâ 8)

Açıklamalar

Sevabı ölümden sonra da devam eden üç amelden birincisi sadaka-i câriye yani hayrı devam eden iyiliktir. Herkesin faydalandığı ve varlığı devam ettiği müddetçe sevabı da devam eden hayırlardır. Cami ve mescitler, mektep ve medreseler, yollar ve köprüler, çeşmeler ve sebiller, hanlar ve hamamlar, her çeşit hayır vakıfları bunun örneğidir. Bunları yapanların, yapımına katkı sağlayanların amel defteri kapanmaz ve sevabı sürekli olur.

Sevabı devamlı olan ikinci salih amel, kendisinden insanların sürekli faydalandığı ilimdir. İnsanın öğrendiği ilmi, elde ettiği bilgiyi başkalarına öğretmesi en büyük hayırlardan biridir. Bunun çeşitli yolları ve şekilleri vardır. Talebe yetiştirmek, kendi ilmini ve bilgisini onlara öğretmek en önemlisidir. Bunun yanında kitap yazmak ve yayınlamak, günümüzün teknolojik imkânlarından faydalanarak dijital ortamlarda onların muhafaza edildiği ilmî araştırma merkezleri kurmak, konferanslar ve seminerler vermek, kısaca ilmini ve bilgisini kendisinden sonraki nesillere bir şekilde aktarmak, kişinin amel defterinin kapanmamasına ve sevabının devamlı olmasına vesile teşkil eder. Tabiî ki bu ilim ve bilgilerin faydalı ve hayırlı olması önemli bir şarttır. Çünkü zararlı bilgiler zararlı insanlardan daha kalıcıdır. Zira insan ölür gider, fakat zararlı fikirler devam eder. Bunun da sahibi için sürekli bir vebal olacağı açıktır.

Kişinin ölümünden sonra sevabını devamlı kılacak olan üçüncü amel, arkasında kendisine dua edecek salih evlat bırakmaktır. Salih evlatla kastedilen Müslüman evlattır. Anne babaya düşen en önemli görev, çocuklarını iyi bir Müslüman olarak yetiştirmektir. Böyle bir evlat, ölümlerinden sonra anne babasına kendisi dua ettiği gibi, başkalarının da dua etmesine vesile olan işler yapar.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Ölüm dünya hayatının sonu, ebedî olan ahiret hayatının da başlangıcıdır. Ölüm, kişinin dünyadaki amellerini ve sevabını da sona erdirir.
2. Bazı ameller vardır ki sevabı öldükten sonra da devam eder. Bunlar, sadaka-i câriye, faydalanılan ilim ve anne babasına dua eden Müslüman evlattır.
3. İlmi ve bilgiyi sadece öğrenmek değil, fakat aynı zamanda başkalarına öğretmek ve kendinden sonraki nesillere en iyi yollarla aktarmak gerekir.

38. HADİS

HAMD ALLAH'ADIR!

عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ :

« إِنَّ اللهَ لَيَرْضَى عَنِ الْعَبْدِ يَأْكُلُ الْأَكْلَةَ فَيَحْمَدُهُ عَلَيْهَا، وَيَشْرَبُ الشَّرْبَةَ فَيَحْمَدُهُ عَلَيْهَا »

Hadisin Türkçesi

Enes İbni Mâlik radıyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Allah Teâlâ, kulunun bir şey yedikten sonra ve bir şey içtikten sonra hamdetmesinden hoşnut olur."[38]

Açıklamalar

İnsanoğlu saymakla bitiremeyeceği kadar çok ve o nispette de büyük nimetlere sahiptir. Bu nimetlerin değerini bilmek, onları kendisine karşılıksız vereni hatırlamak insanın kulluk görevidir. Hayatını devam ettirmek için yediği ve içtiği nimetler, sahip olduğu sayısız lütuflardan sadece ikisidir. Bu nimetleri kendisine veren Cenâb-ı Mevla, ondan son derece kolay bir görev beklemektedir. Yediği ve içtiği nimetlere şükür ve hamt görevi.

38 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 1399 (Müslim, Zikir 89. Ayrıca bk. Tirmizî, Et'ime 18)

Açıklamalar

Kur'an-ı Kerîm'de Allah Teâlâ'nın hamde lâyık olduğunu ve O'na hamdetmenin insanın vazifeleri arasından bulunduğunu gösteren pek çok ayet vardır. Allah'a hamdetmek, kul için aynı zamanda büyük bir şereftir. Zira Cenâb-ı Hakk'ın en masum mahlûku olan meleklerin görevi Allah'a hamt ve ibadetten ibarettir. "Arş'ı yüklenen ve bir de onun çevresinde bulunanlar (melekler), Rablerini hamt ile tesbih ederler" [Mümin suresi (40), 7].

Melekler bir şey yiyip içmedikleri halde, Allah Teâlâ'ya, sadece kâinatın Rabbi olduğu için böylesine hamt ile tesbih ediyorlar. O'nun bunca nimetinden faydalanan insanların hamd etmesi gerekmez mi?

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Kulun en önemli görevi Allah'ın rızasını kazanmaktır. Cenâb-ı Hak kulunun bir şey yiyip içtikten sonra Rabbine hamdetmesinden hoşnut olduğuna göre, insan bu son derece kolay görevini ihmal etmemelidir.
2. Nimetinin kadrini bilen kulundan Allah Teâlâ'nın hoşnut olması, O'nun kuluna karşı şefkat ve merhametinin büyüklüğünü göstermektedir.

39. HADİS

SECDELERLE ALLAH'A YAKLAŞMAK

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وسَلَّمَ قَالَ :

« أَقْرَبُ مَا يَكُونُ الْعَبْدُ مِنْ رَبِّهِ وَهُوَ سَاجِدٌ ، فَأَكْثِرُوا الدُّعَاءَ »

Hadisin Türkçesi

Ebû Hüreyre radıyallahu anh'dan rivayet edildiğine göre Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

"Kulun Rabbine en yakın olduğu hal secde halidir. İşte bu sebeple secdede çok dua etmeye bakın!"[38]

Açıklamalar

Hadislerde rükû ve secde halinin önemi belirtilmekte ve kulun Rabbine en yakın olduğu bu iki samimi durumun nasıl değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmektedir.

Secde halinin kulu Rabbine yaklaştırmasının bir de tarihî yönü vardır. Kur'an-ı Kerîm'de anlatıldığı üzere, Allah Teâlâ Âdem aleyhisselamı yarattığı zaman meleklere, "Âdem'e secde edin!" diye emretmişti. O zaman bütün melekler secde ettiği halde İblis kibirlendiği için secde etmemiş ve böylece Allah'ın rahmetini kaybederek kâfirlerden olmuştu [Bakara suresi (2), 34].

39 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 1432 (Müslim, Salât 219. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Salât 148)

Açıklamalar

İnsan Cenâb-ı Hakk'ın yüce huzurunda alnını yere koyup secde etmek suretiyle "Rabbim, ben senin yüceliğini kabul ediyorum. Senin emrine uyarak huzurunda secde ediyorum. Ben şeytanın yanında değil, meleklerin safında yer almak istiyorum. Benim kulluğumu kabul et." diye Rabbine niyaz etmektedir. Secde halini değerli kılan kulun işte bu samimiyetidir. İnsan, Rabbine yakın olduğu halleri ve zamanları iyi bilmeli ve bunları, Efendimizin tavsiye buyurduğu gibi, dua ederek değerlendirmelidir. Peygamber aleyhisselamın haber verdiğine göre gecenin son üçte biri, yani teheccüd namazlarının kılındığı seher vakti, kulun, Rabbinin rahmetine yakın olduğu zamandır (Tirmizî, Daavât 118; Nesâî, Mevâkît 35).

Bizim rükûda söylediğimiz "sübhâne rabbiye'l-azîm" zikri ile secdede söylediğimiz "sübhâne rabbiye'l-a'lâ: Ben yüce Rabbimi O'nun ulûhiyyet makamına yakışmayan sıfatlardan tenzih ederim." zikrini de yine Resûl-i Ekrem Efendimiz öğretmiştir (Ebû Dâvûd, Salât 147; Tirmizî, Mevâkît 79; Nesâî, İftitâh 77, Tatbîk 74; İbni Mâce, İkâme 179).

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. Rükû hali, kulun Cenâb-ı Hakk'a tazimini arz etmesine en uygun durumdur.
2. Secde hali, kulun Rabbine en yakın ve O'nun rahmetini kazanmaya en elverişli olduğu zamandır. Bu sebeple secdede yapılan dua ve zikirlerin kabul edilme imkânı daha fazladır.
3. Rükû ve secdede Peygamber Efendimizin öğrettiği dua ve zikirleri okumak suretiyle Rabbimize bağlılığımızı arz etmeye ve O'nun merhametini elde etmeye çalışmamız gerekir.

40. HADİS

GÜVENİLİR BİR MÜSLÜMAN

عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

قُلْتُ يَا رَسُولَ اللهِ «أَيُّ الْمُسْلِمِينَ أَفْضَلُ؟»

قَالَ: « مَنْ سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِن لِسَانِهِ وَيَدِهِ »

Hadisin Türkçesi

Ebû Mûsâ radıyallahu anh'dan rivayet edilmiştir:

-Ey Allah'ın Resûlü! 'Hangi Müslüman en üstündür?' diye sordum:

"Dilinden ve elinden Müslümanların emniyette olduğu kimsedir..." cevabını verdi."[40]

Açıklamalar

Güzel ahlaklı ve faziletli Müslümanı Peygamber Efendimiz, diliyle ve eliyle öteki Müslümanlara zarar vermeyen kişi diye tarif etmiştir. Bu, işin başlangıç noktasını göstermektir. Müslüman elbette başkalarına faydalı olmaya çalışacaktır. Ama her zaman herkesin faydalı olma, iyilik yapma imkânı olmayabilir. İyiliğin yapılamadığı yerde kötülük yapmamak, zarar vermemek, Müslümanları kendisinden kuşkulandırmamak, zararsız bir kimse olmak da bir fazilettir. Aslında hadisimiz, zaman zaman iyilik ve hayır işlese bile, dilinden ve elinden yani diliyle ya da eliyle vereceği zarardan Müslümanların emin olamadıkları kimse, olgun ve faziletli bir Müslüman olamaz, anlamını ifade etmektedir.

40 Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 1515 (Buhârî, Îmân 4, 5, Rikak 26; Müslim, Îmân 64, 65. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Cihâd 2; Tirimizî, Kıyâmet 52, Îmân 12; Nesâî, Îmân 8, 9, 11)

Açıklamalar

Diğer Müslümanlara güven veren emin kişi olmak, olgun Müslüman olmak demektir. Bunun yolu, dili ve eliyle onlara zarar vermemektir. Önce dilin zikredilmiş olması dikkat çekicidir. Çünkü el ile zarar vermek her zaman ve herkes için kolay olmayabilir. Fakat dil ile sözlü olarak öteki Müslümanlara zarar vermek hem daha kolay hem de daha yaygındır. Bu sebeple öncelikle dil ile zarar vermemek üzerinde durulmuştur. Ataları-mız da "dil yarasının onulmazlığı"nı bildirirken bu önceliğe dikkat çek-mişlerdir. Nitekim Peygamber Efendimiz bir başka hadislerinde, "Dilini tutan kurtuldu." buyurmuştur (Tirmizî, Kıyâmet 50, Dârimî, Rikak 5).

Hadisimizin faziletli Müslüman tarifi, aslında sosyal ve iktisadî (sos-yo-ekonomik) durumu ne olursa olsun, her Müslümanın iyi olabilmesi için, dilinden ve elinden Müslümanları emin kılmak gibi her zaman ge-çerli bir yolun bulunduğunu ortaya koymaktadır.

Hadisten Öğrendiklerimiz

1. İyi Müslüman, diğer Müslümanların dilinden ve elinden emin oldukları kişidir.
2. İyilik ve fazilet başkalarına zarar vermemekle ölçülür.
3. Müslümanlar arası güven ve emniyet, huzurlu bir toplum hayatının te-mel şartıdır.

Hilye-i Şerif , (Mehmet Çebi Koleksiyonu)

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Anadolu İmam Hatip Liseleri

Kırk Hadis Etkinlikleri & Yarışmaları

Peygamberimizden Hayat Ölçüleri

قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

"Bizden bir şey işitip, onu aynen işittiği gibi başkalarına ulaştıran kimsenin Allah yüzünü ağartsın..."

(Riyâzü's-Sâlihîn, Hadis No: 1392; Tirmîzî, İlim, 7)

Ayrıntılı Bilgi: Okul Müdürlüğü & Din Öğretimi Genel Müdürlüğü

#KırkHadis #PeygamberimizdenHayatÖlçüleri #AİHL #AnadoluİHL
#AnadoluİmamHatipLisesi #DÖGM #DinÖğretimiGenelMüdürlüğü

Tasarım: Barış CAN

Millî Eğitim Bakanlığı
Din Öğretimi Genel Müdürlüğü

MEB Beşevler Kampüsü F Blok Yenimahalle/ ANKARA
Telefon: 0 (312) 413 35 35
Belgegeçer: 0 (312) 223 85 76
Web: http://dogm.meb.gov.tr/
e-posta: dogm@meb.gov.tr